

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм ищытхуццэхэр
афэгъэшшоэгъэнхэм ехылагъ

Гъэсэныгъэм ихэахъныгъэ ялахъ зэрэхашыхъэрэм ыккы гуетыныгъэ фырылэу лoф зэралшэрэм апае щытхуццэу «Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэныгъэмкIэ изаслуженнэ лoфышI» зыфилорэр афэгъэшшоэгъэнхэм:

Уайкьоко Маринэ Ахъмэд ыпхъум — Адыгэ Республикэм имуниципальнэ образованиеу «Теуцожь районым» гъэсэныгъэмкIэ и ГъэлорышлэпIэ иметодическэ кабинет ипашэ;

Оздэмыр Светланэ Махъмуд ыпхъум — Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иотдел ипашэ;

Дыхъу Аслъанбэч Хъаджымэт ыкIом — Адыгэ РеспубликэмкIэ кIэралыгъо учреждениеу «Гъэсэныгъэ зыцарэгъэгъотырэ пчыхъэ еджаплэу N 2-м» хъисапымкIэ икIэлэгъаджэ;

Зозуля Иринэ Василий ыпхъум — Адыгэ Республикэм икIэралыгъо учреждениеу «Мыекъопэ политехническэ техникумыр» зыфилорэм егъэджен-методикэ лoфшIэнымкIэ ипашэ игуадзэ;

Охладчук Фатимэ Хъарунэ ыпхъум — кIалэу Мыекъуапэ дэт муниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджаплэу N 2-м» ипашэ;

ЕхъулIэ Ибрахъим Теуцожь ыкIом — пчыныжъ ягъэхъыгъэнымкIэ Федеральнэ кIулыкIуым иучреждениеу N 200-м ипашэ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

кI. Мыекъуапэ,
Ионыгъом и 29-рэ, 2014-рэ ильэс
N 106

Ныбджэгъу лъаплэхэр!

Адыгэ культурэм ия VI-рэ Дунэе фестиваль хэлэжьэхэрэмрэ ихъакIэхэмрэ шIуфэс лъаплэ Адыгеим щясэхы!

Мы лoфтхъабзэр тиреспубликэ иобщественнэ щыIэныгъэкIэ мэхъанэшхо зилэ хъугъэ-шлагъэу пльытэ хъушт. Фестивалым изэхэщакIохэм зы проектым культурэмрэ зекIонымрэ кыизэрэщыздырагъэубытыгъэм ишIуагъэкIэ зышIоигъо пстэуми адыгэхэм якультурэ бай нэлъасэ зыфашынуэ, джащ фэдэу тичIыопс идэхалыгъи зэрагъэлъэгъунэу амал ялэшт.

Адыгэ культурэм ия VI-рэ Дунэе фестиваль хэлэжьагъэ пэпчъ ыгу шIукIэ ар кыизэринэжыщтым, гукъэкIыжъ дахэхэр кыизэрэфигъэнэщтхэм, лъапкхэм язэгурыIоныгъэ, мамырныгъэм, республикэм илъ зыпкытыныгъэм ягъэпытэн ар зэрафэлорышIэщтым сицыхъэ тель.

Сыгу кыиздеIэу фестивалым хэлэжьэрэ пстэуми творческэ текIоныгъакIэхэмрэ гъэхъагъэхэмрэ ашIынхъу афэсэлэ!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ пстэури зэрипхышт

Адыгэ культурэм ия VI-рэ Дунэе фестиваль Мыекъуапэ щэкIо. Ащ кыды-хэлъытэгъэ лoфтхъабзэхэр тыгъуасэ аублагъэх. Музыкальнэ искусствэм фэгъэхъыгъэ зэлукIэгъухэм ямызакъоу, кIэ-гъэлъэгъон гъэшIэгъонхэр зэхэщтхы. Республикэм и КIэралыгъо филармоние непэ сыхъатыр 10-м фестивалыр кыыщызэлъахышт.

Анахъ гъэшIэгъоным уналэ теудзэныр кIын, сыда пIомэ зэкIэри гъэшIэгъоны хъушт. Искусствэм щылажъэхэрэм ялэпIэсэныгъэ кыизэрагъэлъэгъоштым дакIоу, ижырэ лъапкъ ордэхэр фестивалым кыыщалоштых, кыыщышIэ-штых, лъапкъ музыкальнэ Iэмэ-псымэхэмкIэ ордэдышIохэр агъэжын-чыштых. Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхъакIушынэ Аслъан фестивалым хэлэжьэрэ купхэм япашэхэм алуIэшт.

(ИкIэух я 2-рэ н. ит).

АР-м и Лышхъэу ТхъакIушынэ Аслъан Адыгеим икIэлэ шхъалэ псэолъакIэу цырагъэжъагъэхэм ащыцхэм ащылагъ, лoфхэр зынагъэсыгъэхэр зэригъэлъэгъу.

Лoфхэр зынагъэсыгъэхэм зыщигъэгъозагъ

Пстэумэ апэу ар республикэм истадион шхъалэ кIуагъэ. Мы уахътэм ащ икIыб-

хъэхэм адиштэу зэрэшIыгъэм тырэгъушхо, — кыыхигъэщыгъ Лышхъэм. — Мыщ Урысые

лэ трибунэу нэбгырэ 4500-м ательытагъэр ашIы. АР-м ипашэ пIалъэм тетэу лoф зэралшэрэм зэригъэразэрэр, ыльэгъугъэр ыгу зэрэрихыгъэр кыыхигъэ-щыгъ, адрэ трибунэхэр шапхъэхэм адиштэхэу, дэгъу дэдэу зэрэзэтырагъэлъэгъэхэм фэдэу мыдрэри ашIынэу зэрачыгъугъэр кылауагъ.

— Стадионыр дунэе шап-

зэнэкъокъухэм ямызакъоу, дунэе мэхъанэ зилэхэри щызэхэпцэнхэ пльэкIышт. Спортым епхыгъэхэм анэмыкIэу культурнэ лoфтхъабзэхэм мыр атэгъэ-псыхъагъ. Республикэм имэфэкIэу кIэблагъэрэм ехъулIэу аухынышъ, ащ епхыгъэ зэхэхъэхэр мыщ щызэхэтцэнхэу тэгъуэгъ.

Объектым ишIынкIэ кIээнэгъэ лoфхэм апэлъухъанэу федеральнэ бюджетым кыыхъыгъэу сомэ миллион 81-рэ кIэкIуагъ, республикэ бюджетми ащ фэдиз кыыхахыгъ. Трибунэр мы уахътэм кыагъалэ, тIысыплэхэр агъэуцух, ахэр республикэм и Мафэ ехъулIэу хъазырынхэу ары лoфхэм язэшIохын фэгъэ-загъэм кыизэриуагъэр. НэмыкI лoфэу кыиблэ трибунэмкIэ кIанэрэр тыгъэгъээз мазэм шIомыкIэу аухынэу гухэлъ ял, те-мыр трибунэм ишIын кыыхъащт ильэсым рагъэжъэшт. ЗэкIэ трибунэхэр зауыхэкIэ, пстэумкIэ нэбгырэ 14000-м ехъумэ стадионыр ательытагъэ хъушт.

Ащ ыужым ТхъакIушынэ Аслъан кIэлэцIыкIу IыгыпIа-кIэу кIалэм кыышашыхэрэм ащыла-лагъ. ТIур районэу «Черемушки» зыфилорэм шагъэуцух, IыгыпIэ пэпчъ нэбгырэ 240-м тельытагъ. Лoфхэм язэшIохын фэгъэ-загъэм кыизэриуагъэмкIэ, зыр чъэпыогъу мазэм ыкIэм, адрэр шэкIогъу мазэм аухыштых. Яцэнэрэ кIэлэцIыкIу IыгыпIа-кIэр «Михайлово» зыфилорэ микрорайоным кыышашы. Ари ащ фэдиз нэбгырэ пчъагъэм тельытагъ, ильэсэу тызхэтым ыкIэм нэс аухынэу ары гухэлъэу ялэр. IыгыпIэ пэпчъ ишIын сомэ миллион 130-м ехъу пэлъухъагъ.

АР-м ипашэ пстэури хэзыгъэ имыIэу кыпIытхъагъ, зыхашы-кIыхэрэми ядэгъугъи защигъэгъозагъ.

— ПсэолъэшIхэм лoф зэралшэрэм уигъэрэзэнэу щыт, игъом ыкIэ дэгъоу пстэури агъэцэкIэ, — кыIуагъ ащ ыльэгъугъэм уасэ кыыфишIызэ. — БлэкIыгъэ ильэсым кIэлэцIыкIу IыгыпIэ 5 тIуIушыгъэ, мыгъэ, «Солнышко» зыфилорэ санаториештыгъэу IыгыпIэ тшIыжыкIэрэри зэрэхэтэу, 4 тIынэу ыуж тит. Ахэм анэмыкIэу медицинэ ухъумэ-нымкIэ фондыр зыщылэжьэрэ унэми кычIэкIыжынхэу щытышъ, ари нахъыпэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу кIэлэцIыкIу IыгыпIэу дгъэлъэгъоштын гухэлъ тIэ. Ащ тетэу ильэс кIэс IыгыпIэ 4 — 5 кыизэлутхымэ ары чэзыум хэтхэм зэкIэми чIыплэ ядгъэгъотын зытIпэкIы-щтыр.

Мыекъопэ кIэлэ админис-трацием ипашэу Александр Наролиным кыизэриуагъэмкIэ, кIэлэцIыкIоу чэзыум непэ хэ-тыр нэбгырэ 4200-рэ мэхъу. Мы IыгыпIа-кIэхэмрэ агъэцэ-кIэжыкIэхэмрэ зауыхэкIэ, нэб-гырэ 900 фэдизмэ чIыплэхэр аратыштых.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр А. Гусевым ты-рихыгъэх.

Пэщаклэ агъэнэфагъ

АР-м и Лышхъуэ Тхьаклушынэ Аслъан УФ-м кощын лофхэмклэ къулыкъу и Гъэлорышланлэу Ростов хэкум щылэм ипашэу Леонид Тришкиным гъубдж мафэм, лонгъом и 30-м, зэлуклэгъу дырилагъ. Кощын лофхэмклэ къулыкъум АР-мклэ иотдел ипашэу Алексей Климовыр гъэнэфагъэнэм фэгъэхьыгъэ унашъом зэрэклэ-тхагъэхэм республикэм ипашэ ащ къыщиэгъэзоагъ.

АР-м и Лышхъуэ Алексей Климовым пстэумэ апэу фэгъушагъ, Украинэм зышхъэ къызыхыжыгъэхэр республикэм апэу къызыщырагъэхэ уахътэу къулыкъум илофшлэн нахъыбэу ыкли нахъ кын зыщыхъугъэм отделым ипэщэ лэнатлэ ыгъэцэкълэныгоу къызагъаком, ащ ипшъэрлыхэр зэ-

рээшлуиыхыгъэхэм лъэшэу зэригъэрэзагъэхэр къыхигъэщыгъ.

— Профессионализмгъэ ин зэрэхэлъыр, илофшлэн гуетыныгъэ зэрэфырилэр къэлэгъагъ, — къылуагъ ащ. — Тичыплэгъоу зэрэщытыри, Краснодар краим илъэсыбэрэ лоф зэрэщишлагъэри тигуапэ, кощын лофхэмклэ къулыкъум илофшлэн зыпкъ зэрэригъэуоцштым, тызэгурьлоу тызэрэздэлэжъэщтым техъырэхъышэрэп.

Алексей Климовыр хэгъэу клоц лофхэмклэ къулыкъум иполковник, кощын лофхэм афэгъэзагъэм зыщылажъэрэр илъэс 20-м къехъугъ. Аужырэ мезищым ащ УФ-м кощын лофхэмклэ икълуыкыу АР-мклэ иотдел ипашэ илэнатлэ ыгъэцэклагъ. Ащ ыпэклэ ар кощын лофхэмклэ федеральнэ къулыкъум и Гъэлорышланлэу Краснодар краим щылэм ипашэ игуадзэщыгъ.

Украинэм зэо зэпэуцужъэу къитэджагъэм ыпкъ къыкыклэ зышхъэ къезыхыжыгъэхыгъэу Адыгеим къэклуагъэхэм ялофхэми клэклэу атегушылагъэх.

Пстэумкли нэбгырэ 4370-рэ республикэм къыхагъ, ахэм ащыцэу нэбгырэ 1500-м ехъур купуэу къащагъэх, псэуплэхэр аратыгъэх, лэпылэгъоу ящыклагъэр арагъэгъотыгъ. Нахыпэклэ Сирием ащ фэдэу гузэжъогъу клэ къыкыжыгъэ тильэпкъэгъоу къыхажыгъэхэм яфэлэ-фашлэхэри игъом ыкли икълуоу зэрагъэцэклэхэрэр, Украинэм къыкыгъэхэм ялофхэри ащ фэдэу зэрээшлуахыгъэр АР-м и Лышхъуэ къыхигъэщыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Адыгэ пстэури зэрипхышт

(Икълуш).

Адыгэ пшъашэхэр шыхэм атесхэу Мыекълуапэ иурам шхъалэу Краснооктябрьскэм къырыкложтых. Кушхъэфэхэ спортымклэ зэнэкъокъоу «Кавказым итур» зыфилорэр непэ сыхъатыр 12-м Правительствэр зычлэт унэм дэжъ щаублэшт. Търкуем, Сирием, Иорданием, Израиль, Москва, нэмыклэхэм къарыкыгъэ тильэпкъэгъуэхэм тыгъуасэ талуклагъ. Търкуем щыщхэр адыгэ шъуашэм и Мафэ Мыекълуапэ зэрэщыкълуагъэм ашлогъэшлэгъонэу еплъыгъэх.

Лымыщэкъо Андро США-м щэпсэу. Мэфэклэхэм игуапэу ахэлажъэ, нэлуасэхэр Адыгеим щырилэх. Югославием къыкыжыгъэ М. Хъэсани къызэрилуагъэу, хъаклэхэри, бысымхэри зэхэтымышыкыгъэхэу къыхэкълэ. Хэкужым зэкълэми рэхъат щагъоты.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Дэйхэр нахъ дэгъухэм аклэхъажынынхэ фае

Республикэ еджэплэ 10-у анахъ дэгъоу ушэтынхэр зыкълугъэхэм япашэхэр АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат мы мафэхэм естественнэ-хысап республикэ еджаплэм ригъэблэгъагъэх. Ащ цызэдаштагъ ушэтынхэр дэу зытыгъэ еджаплэхэм нахъ зыкълалэтынэм пае дэгъухэр ахэм лэпылэгъу афэхъунхэу.

Ушэтынхэу мыгъэ кълуагъэхэм яклэуухэр зызэфэхысыжыгъэхэм, дэгъухэри дэйхэри къэлэгъуагъэх. Дэгъухэм ащыщы Мыекълэпэ еджэплэ 8-рэ район еджэплэ 2-рэ. Ахэр Мыекълуапэклэ лицееу N 34-р — пащэр Олег Франко, еджаплэу N 17-р — Тыгъушъэ Викторие, лицееу N 19-р — Ирина Никитченкэр, лицееу N 35-р — Ирина Маркина, гимназиу N 22-р — Ирина Андреевар, лицееу N 8-р — Александр Джемелинскэр, еджаплэу N 15-р — Быштэкъо Зурет, еджаплэу N 10-р — Людмила Кузнецовар арых. Тэхъутэмыкълэ районымклэ Пэткэу дэт еджаплэу N 19-р — пащэр Шыцоихъэ Зеклошыу, Кошхъэблэ районымклэ поселкэу Майскэм дэт гурьт еджаплэу N 7-р — Вера Сидюковар.

А еджаплэхэм яклэлэгъаджэхэм афэклорэ рээзныгъэ тхылхэр министрэхэм я Кабинет ыцлэклэ Премьер-министрэм пащэхэм аритыгъэх.

— Мы илъэсым ушэтынхэм язэхэщэн, ятын зэхъоклыныгъэ-шохэр фэхъугъэх. Еджаплэм къычлэкыхэрэм яшлэныгъэхэр шыпкъагъэ хэлъэу мыгъэ тэ тиреспубликэ имызакъоу, зэрэ Урысыеуи ащауплэкълугъэх. Зэрэщытын фаем тыкълыфэ-кълуагъ. Джы ащ тыкълыпкъырыкълэзэ лоф тшлэн фае, — къылуагъ Къумпыл Муратэ. — Республикэм иеджэплэ 10-мэ къагъэлэгъуагъ ушэтынхэр шыпкъагъэ хэлъэу, дэгъоу птынхэ зэрэплэкълуыщыр.

Ащ къыкълэлъыкълу кэгушчылагъ гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ министрэу Хъуажь Аминэт. Министрэм къызэрилуа-

гъэмклэ, джы я 9-рэ классхэм ащеджэхэрэм яшлэныгъэхэм яуплэкълун я 11-рэ классхэм зэрэщыклорэм фэдэу зэхэщэ-тых. Ащ фэдэ шыкълэм клэлэ-еджаклохэм япшъэдэкълэжъ нахъ къылэтышт.

— Клэлэеджаклохэм яшлэныгъэхэр я 9-рэ ыкли я 11-рэ классхэр къаухыгъэ зыхъуклэ закър арэп, ублэплэ классхэм къащегъэжъагъэу ахэр ууплэкълунхэ фае, — къылуагъ Хъуажьым.

Ащ къызэрэхигъэщыгъэмклэ, министерствэм мы мафэхэм игъэклотыгъэу уплэкълунхэр зэхэщэх.

Дэгъухэм ямызакъоу, анахъ еджэплэ дэи 10-ми ацлэхэр къэнэфагъэх. Ахэм яклэлэеджаклохэм республикэм имызакъоу, зэрэ Урысыеуи анахъ дэу зытыгъэхэр къахэкыгъэх. Непэ анахъэу пащэхэм аналэ зытырагъэтын фаер гъэсэнэгъэм илоф нахъ дэгъоу зэхэщэгъэныр, клэлэеджаклохэм шлэныгъэ дэгъухэр ягъэгъотыгъэнхэр ары. Анахъэу шлэныгъэ дэйхэр клэлэеджаклохэм къызэрагъэлэгъогъэ предметхэм ащыщых хысапыр, информатикэр ыкли физикэр.

Щыклагъэхэр къыдалытэхэзэ, мы илъэс еджэгъум еджаплэхэм япашэхэм пшъэрылпышхохэр зэшлуахынхэу щыт. Клэлэеджаклохэм шлэныгъэ куухэр ягъэгъотыгъэнхэмклэ амалэу щылэр зэклэ ахэм агъэфедэн фае.

— Анахъ дэу ушэтынхэр зытыгъэ еджэплэ 10-мэ яуплэкълун тыфежъагъ, — къылуагъ министрэм. — Ар зыклатшлэрэр лофым лъапсэу илэр зэдгъэшлэнэу ары нахъ, зыгорэ дгъэщынэнэу арэп. Щыклагъэхэр еджаплэхэм зэригъэхэм ушхъагъоу илэн ылъэкълуыщыр бэ — еджаплэм ипашэ гъэлорышлэн лофым фэмыкълуаиныр, материальнэ базэр дэиныр, клэлэегъаджэхэр лофшлэным темыгъэ-псыхъэгъэнхэр, клэлэеджаклохэм ыкли ахэм янэ-ятэхэм еджэным мэхъанэ рамытыныр. Арышъ, ахэр зэхэфыгъэнхэ фае. Шэклогъум и 1-м ехъулэу уплэкълунхэр тыухынхэшъ, еджэплэ дэйхэр дэгъухэм зэрэклэдгъэхъажыгъэхэм тегуш-шысэшт. Блэкылгъэ илъэсхэм зэрэшыщыгъэу, ауж кынэхэрэм нахъ дэгъухэм аналэ атетынэу тшлынкли мэхъу.

Ар тэрэзэу алытагъ еджэплэ дэгъухэм япашэхэу зэлуклэгъум къырагъэблэгъагъэхэм.

— Етланэ, — къылуагъ лицееу N 34-м ипашэу Олег Франко. — Еджэплэ хыбэйхэм дэ-иклэ къэбарлыгъэлэс амалхэм

ягугъу ашлымэ, нахъ зыкълалэтыжыгъуае хъушт. Арышъ, тызэдэлэжымэ нахъышлу.

Еджаплэхэм япашэхэм зэлуклэгъум изэхэщаклохэм къауагъэхэм адырагъэштагъ. «Ушэ-тыным шлэныгъэ дэгъухэр арых епхыплэнхэ фаер нахъ, зыте-птхыкышт пкъыгъохэр арэп», — къауагъ ахэм.

Зэлуклэгъум иклэуухэр зэфихысыжыгъэхэ, республикэм и Правительствэ дэгъоу еджэрэ ныбжыкълэхэм якълыхэгъэщын-клэ, ахэм аналэ атырагъэты-нымклэ лофэу ышлэрэр Пре-мьер-министрэм къылотыгъ.

— Мыгъэ целевой шыкълэм тетэу медицинэм илофышлэхэр къэзыгъэхъазырыр еджаплэхэм ачлэхъанхэу чыплэ 84-рэ Адыгеим къыфатлупшыгъагъ. Ахэм якълыхэнын лоф гъэнэфагъэ дэт-шлагъ. Дэгъоу еджэгъэ ныбжыкълэхэр къэралыгъоу къулыкълу лофшланлэхэм тштэнхэми тыналэ тет. Гушылэм пае, мы аужырэ илъэсхэм хэбзэ лофшланлэхэм алултхэм япроцент 22-р ныбжыкълэхэмклэ дгъэкълэжыгъэ. Республикэм ипашэхэмклэ гъэсэнэгъэм илоф мэхъанэ етэ-ты, ащ елытыгъэу клэлэгъа-джэм ипшъэдэкълэжыи зыкълэ-тын фае, — къылуагъ Къумпыл Муратэ.

СИХЪУ Гошнагъу.

ЗЫНЫБЖЪ ХЭКИОТАГЪЭХЭМ Я ДУНЭ МАФЭ ФЭГЪЭХЫГЪ

АР-м и Лышхъуэ Тхьаклушынэ Аслъан ыцлэклэ социальнэ лофышлэхэр Мыекълуапэ щыпсэурэ нэжъ-лужхэм тыгъуасэ афэгъушагъэх, шлухъафтынхэр афашыгъэх.

Прасковья Роговам илъэси 103-рэ ыныбж. Ар 1911-рэ илъэсым Вологодскэ хэкум ит къутырэу Соболевым къыщыхъугъ. Я 11-рэ сабыеу уна-

Щылэныгъэм фэразэхэу мэфэклым пэгъоклыгъэх

Хабзэ зэрэхъугъэу, чъэпыогъум и 1-м зыныбж хэклотагъэхэм я Мафэ тикълэралыгъо шыхагъэунэфыкълэ. Аныбж илъэси 100-м ехъугъэ Адыгэ Республикэм нэбгырэ 34-рэ ис. Ахэм ащыцэу нэбгырэ 13-р Мыекълуапэ щэпсэу.

гъом къыхъухагъ. Прасковье ятэ псэолъэшлынэм пылыгъ, цыфхэм лоф аригъэшлэнэу ыштэгъагъэх. Ащ ыпкъ къыкыклэ, ятэ иунагъо «кулак» алуи а псэуплэм къызырагъэ-кълым, къалэу Киров клэжыгъэх.

— Шхаллэм лоф шысшлэнэу езгъэ-жъэгъагъ, — ыгу къэкълэжыи Прасковье. — Етланэ пщэрыхъаклоу сылэ-жъагъ. Сызычлэт шхаллэм Кировыр къычлэхъэгъагъ, непэм фэдэу ар сыгу къэкълэжыи.

Прасковьерэ ишхъэгъусэрэ унэгъо

дахэ зэдашлагъ. Непэ ащ ижъау члэ-мытыжъ нахъ мышлэми, зэгурьлоныгъэ азыфагу зэрилыгъэр, зэфыщытыклэ дахэ зэрилагъэр бзылфыгъэм ыгу къэкълэжыи.

1968-рэ илъэсым Роговхэм яунагъо Мыекълуапэ къэкълэжыгъ. Джащ щегъэжъагъэу бзылфыгъэм зыщыпсэурэ чыплэр зэблихъугъэп.

Непэр мафэм ехъулэу нэнэ цыкълум лфыгыищ, къорэльфхэм, ахэм къапыхъо-жыгъэу клэлитлу ил. Прасковье насы-пышлоу зельтэжыи ыкли щылэныгъэм

зэрэфэразэр игушылэ къыщыхегъэщы. Анна Варютар 1913-рэ илъэсым Кустанай хэкум къыщыхъугъ. 1952-рэ илъэсым иунагъо игъусэу Мыекълуапэ къэкълэжыгъэх. Сыдигъуи ащ унэгъо хызмэтым зыщидзыеныр ыгу къыригъэ-хъагъэп, иунагъо рэхъатныгъэ зэрилы-щтым фэбанэщыгъэ.

— Илъэс 38-рэ хъугъэ сигуащэ зы унэ сызыдисыр, — къытфелуатэ Аннэ инысэу Розэ. — Джащ фэдиз илъэс пчъагъэм сыгу хигъэкълэу е къысте-мыфэу зыкълэсфилэу къыхэкълэжыгъэ. Лофышлэ сыкълэзыкълэжыкълэ пщэрыхъэгъа-хэу, унэ къэбзэ-лъабзэм сыкълэзыгъэ-хъажыгъыгъ.

Непэ Аннэ анахъ зэрыгушхорэр ыкълу Владимир ары. Ащ къыпыхъо-гъэ къорэльфхэм яплуи бзылфыгъэм илахышлу хильхъагъ. Джы ахэм къа-клэхъухагъэхэр къызэриплэгъужыгъэр насыпышхоклэ ащ елытэ.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнэй.

Сурэтым итыр: Прасковья Рого-вар.

Юфыгыуабэ кыыщалэтыгъ

Лъэныкыуищ зыхэхэрэ республикэ комиссиуе социальнэ-лофшэн зэфыщытыклэхэр гъэзеклогъэнхэм фэгъэзагъэм изэхэсыгъо мы мафэхэм Мыекыуапэ щыкыуагъ. Ар зерищагъ Адыгэ Республикэм лофшэн-нымклэ ыкйи социальнэ хэхъоныгъэмклэ иминистрэй Осман Альберт.

2014 — 2020-рэ илээсхэм ателытэгъэ кэралыгъо программэу «АР-м псауныгъэр кыуэхумэгъэнымклэ исистемэ хэхъоныгъэ ышлыныр» зыфи-лорэр гъэцэклагъэ зэрэхурэм фэгъэхыгъагъ апэрэ юфыгыу кызырэгъуогъэхэр зытегушы-лагъэхэр. Адыгеим псауныгъэр кыуэхумэгъэнымклэ иминистрэй иапэрэ гуадзэу Галина Савенковар мыщ фэгъэхыгъэу кы-гушылагъ. Ащ зэрэщигъэгъоза-гъэхэмклэ, 2014-рэ илээсым программэм игъэцэклен паче федеральнэ бюджетым щы-щэу миллиарди 3-рэ миллиони 198-рэ мини 135-рэ кытлупшыгъ. Программэм пшээрылъ шхьалэу

илэр медицинэ фэлэ-фашлэхэр цыфхэм эклэми зэфэдэу ягъ-гъотыгъэным иамалхэр щылэ шыгъэныр ары. Программэм кыдыхэллытагъ цыфхэм япсау-ныгъэ изытет зэтырагъэуцэ-жыным фэшл юфтхьабзэхэр зэхачэнхэр, диспансеризаци-ер арагъэкуным епхыгъэ ю-фыгыохэр зэшлуахыныр. Зы-ныбжы илээс 18-м щегъэжыа-гъэу 99-м нэсыхэрэр илээси-щым кыкылоцл зэ ауплэкунхэ фае. 2014-рэ илээсым мыщ фэдэ уплэкунхэр нэбгырэ 42207-мэ арагъэкунэу пшэ-рылъ зыфагъэуцужыгъагъ. Ащ щыщэу апэрэ уцугъор зэзынэ-кыгъэр нэбгырэ 25443-рэ.

Лээплэ учреждениехэм гъэ-цэклэжыныхэр зэрачыклоштхэм, оборудованиуе ащэфыгъэхэм, ыпэклэ зэрагъэгъотынуу зыщы-гугъыхэрэм, нэмыклэ гумэклыгъоу ялэхэм, ахэм язэшлохын афэ-гъэхыгъэ юфтхьабзэу зэхачэ-хэрэм Галина Савенковар кы-тегушылагъ.

Культурэм иучреждениуе республикэм итхэм ялофшэн шуагъэ кытэу гъэпсыгъэным фэгъэхыгъэ юфтхьабзэу зэхачэ-хэрэм, ащклэ гухэлъэу щы-лэхэм афэгъэхыгъэу кыгушы-лагъэх АР-м культурэмклэ и Министрествэ иллыклохэр.

Джаш фэдэу юфшлэплэ язы-гъэгъотырэ пащэхэм хэбзэгъэ-уцугъэм кыдыллытэрэ лъэны-кыохэр агъэцэкленхэм, респуб-ликэ бюджетым епхыгъэ юфы-гъохэм комисиим хэтхэр ате-гушылагъэх, унэшэо гъэнэфа-гъэхэри ашыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

Пынджыр Юахыжы

Илээс къэс республикэм шапхырэ пындж гектар пчыагъэм хагъахъо. Хабзэ зэрэхуыгъэу, мы культу-рэр Тэхьутэмыкыое, Красногвардейскэ, Шэуджэн районхэр ары зыщалэжырэ.

АР-м мэкъу-мэщымклэ и Ми-нистерствэ кызырэгъыталау-гъэмклэ, чэпыогум и 1-м еху-лэу пынджым илухыжыныр пстэ-уми апэ езыгъэжыагъэр Тэхь-тэмыкыое районыр ары. Гек-тар мини 4,2-м ехъоу ялагъэм щыщэу Юахыжыгъэр гектар 1461-рэ. Гурытымклэ зы гекта-рым центнер 43,8-рэ кытыгъ, гъэрэкло елытыгъэмэ ар цен-тнери 4,8-клэ нахыб. Пстэ-умкли мы мафэм ехуылэу кы-ахыжыгъэр тонн 6454-рэ мэхъу. Къэлогъэн фае пын-джыр зэралэжыщт, зэрэлуа-хыжыщт техникэмклэ мы рай-

оныр зэрэзетегъэпсыхыагъэр.

Пынджлэжыхэм ом изытет пэрыохуу кыафэхуыгъ. Ощхэу кыещыгъэм ыпкы кыкылыкэ мэфэ зауэрэ гугъом ахэр ихъанхэ альэкыгъэп. Мы тхьа-мафэм ом изытет зыпкы иуцо-жыгъ. Пынджым илухыжыныр зиушомбгъыгъ. Пстэумкли рес-публикэм шылуахыжынуу шы-тыр гектар 4686-рэ. Ащ щы-щэу Шэуджэн районым мыгъэ пындж гектари 182-рэ, Крас-ногвардейскэм гектар 285-рэ ащашлагъ.

ПИАТЫКЪО Анет.

ПРОКУРАТУРЭМ КЪЫРАТХЫКЫ

Наркотикхэмрэ психотропнэ веществохэмрэ апызыщэхэрэм пшээдэклыжыу арагъэхырэ

Наркотикхэм, психотропнэ веществохэм атэзыгъэгъушлэхэрэм, ахэр агъэфедэнэу езыгъэ-зыхэрэм пшээдэклыжыу арагъэхырэ Урысые Фе-дерацием и Уголовнэ кодекс ия 230-рэ статья щыгъэнэфагъ. Цыфхэр агъэплэхъухэзэ, агъаплэхэзэ, нэмыклэу агурагъалозэ, рагъэзыхэзэ, гухэлъ гъэнэфагъэ ялэу наркотикхэмрэ психотропнэ веществохэмрэ зэрапашэрэр бээджэшлагъэу щыт. Ау наркотикхэмрэ психотропнэ веществохэмрэ кы-зызфагъэфедэ нэуж зэхашлэу ашыгъэхэр кызэрафалотэжырэ бээджэшлагъэмэ ахалытэрэп.

Урысые Федерацием и Уго-ловнэ кодекс ия 230-рэ статья зигугъу кышыгырэ бээджэшла-гъэхэмклэ пшээдэклыжы зэра-гъэхыхэрэр зыныбжы илээс 16-м нэсыгъэхэр ары. Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 230-рэ статья ия 1-рэ лахъ диштэу, наркотикхэмрэ психо-тропнэ веществохэмрэ зэрапа-щэрэр бээджэшлагъэ хылызэ-

мэ ахалытэ. Ащ фэдэ бээджэ-шлагъэ зезыхагъэхэм илээс-си 3-м щегъэжыагъэу илээс 5-м нэс хьапс атыралхъэ е мэзи 6-м нэсклэ аубыты.

Бээджэшлэ купмэ агъэщынэ-хэзэ нэбгыри 2 е ащ ехъу наркотикхэмрэ психотропнэ ве-ществохэмрэ запащэхэклэ, Уры-сые Федерацием и Уголовнэ Кодекс ия 230-рэ статья ия

2-рэ лахъ тетэу илээс 5-м щегъэжыагъэу илээс 10-м нэс хьапс атыралхъан альэкыщт.

Ащ фэдэ бээджэшлагъэхэр зыныбжы имыкыгъэхэм задызэ-рахъэклэ, е наркотикхэмрэ пси-хотропнэ веществохэмрэ кызы-фэгъэфедэгъэхэм алэ зытыра-щэежыклэ, е алэ зытыращэежы-нуу зыфегъэхэклэ, наркотикхэм-рэ психотропнэ веществохэмрэ зэрагъэфедэгъэм кыхэхлэу уз хылызэхэр ялэ зыхъуклэ, ВИЧ-инфекциер кызыяуталэклэ, илээс 10-м щегъэжыагъэу илээс 15-м нэсэу хьапс аты-ралхъэ, илээс 20-м кыкылоцл лэнэтлэ гъэнэфагъэхэм алу-тын е юфшлэн гъэнэфагъэ агъэцэ-клэн фимытхэу ашы (Уры-сые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 230-рэ статья ия 3-рэ лахъ).

Тхьамафэм ихъугъэ-шлагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Ми-нистерствэ кызырэгъытэрэмклэ, Юныгъом и 22-м кыыщегъэжыагъэу и 28-м нэс республикэм бээджэшлагъэ 79-рэ щызырахъагъ. Ахэр: цыфым ыпкынызэ-лынызэ шьобж хылызэхэр тыращагъэхэу 2, хъунклэн бээджэшлагъэу 1, тыгъуагъэхэу 29-рэ, гъэпцлагъэ зыхэлъ бээджэшлагъэ 15, нэмыклэхэри. Экономикэм ыльэныкыоклэ хэбзэгъэуцугъэр гъо-гогъу 11-рэ аукуагъэу хэбзэгъэуцугъэр кыулыкыу-хэм агъэунэфыгъ, республикэм шыпсэхурэм гъо-гогъуи 8-рэ наркотикхэр кыахыгъэх. Хэбзэгъэу-цугъэр зыукыогъэ нэбгырэ 67-рэ агъэунэфыгъ, бээджэшлагъэу зэхафыгъэр процент 80-м ехъу.

Блэкыгъэ тхьамафэм Адыге-им игъогухэм хъугъэ-шлагъэ 12 кыатехуыагъ, ахэм нэбгыри 5 ахэклодагъ, 18-мэ шьобжхэр атэчагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым клэрысхэу водителъ 65-рэ кыаубытыгъ. Гъогуры-кыным ишапхэхэр гъогъу 3275-рэ аукуагъ.

УФ-м хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министрествэ икыуамэу Кош-хьаблэ шылэм иследственнэ отдел мы районым шыпсэурэ хулыфыгъэм ыльэныкыоклэ уго-ловнэ юф кызылэуихыгъ. Гъэп-цлагъэ зыхэлъ бээджэшлагъэ зэ-рихьагъэу ащ егуцафэх.

Хэбзэгъэуцугъэу кыулыкыу-хэм зэхачэгъэ оперативнэ юфтхьа-бзэхэм кызырагъэлыгъэуа-гъэмклэ, илээс 40 зыныбжы хулыфыгъэу Кошхьаблэ рай-оным шыпсэурэм 2009-рэ илээ-сым бюджетым кытлупшыгъэ ахъщэр хэбзэнчэу кызылэкли-гъэхьагъ. Къуаджэм шыпсэу-хэрэм лэпылэгъу афэхуыгъэным фэгъэхыгъэ федеральнэ про-граммэм ар кыдыхэллытагъэу щытыгъ.

Бюджет ахъщэр кыылэкыхъа-ным паче хулыфыгъэм документ нэпцыхэр ыгъэхъазырыгъэх, ащклэ унашэо зышыщт учреж-дением ахэр рихылагъэх. Про-граммэм диштэу бюджетым кыхэхыгъэ сомэ мин 600 фэ-

диз нэужым ащ кыратыгъ. Цыфхэм псэуклэ амалэу ялэхэр нахышлу шыгъэным мылькур фэлорышлэнэу щытыгъ. Ау бээ-джашлэм кыылэкыхъэгъэ ахъщэр ежэ зэрэфаеу ыгъэфедэгъ.

Экономикэ щынагъончыагъэм-клэ ыкйи ахъщэ кыолхъэ тын-лыхыным пэшлуклогъэнымклэ подразделением иоператив-никхэмрэ следствием икыулы-кыушлэхэмрэ зэгъусэхэу мы бээджэшлагъэр джырэ уахътэм зэхафы, ахэм зэфэхысыжыу ашырэм елытыгъэщт хулы-фыгъэм пшээдэклыжыу ыхы-щыр.

УФ-м хэгъэгъу клоцл юфхэмклэ и Министрествэ иотделэу Крас-ногвардейскэ районым шылэм иполиции иучастковэ уполно-моченнэхэмрэ уголовнэ розы-ским икыулыкыушлэхэмрэ зэхачэгъэ профилактическэ юф-тхьабзэхэм яшлуагъэклэ, мы районым шыпсэурэ хулыфы-гъэу унэм наркотикхэр шызы-гъэбыллыщыгъэр кыаубытыгъ.

Эксперт-криминалистхэм язэфэхысыжыхэм кызыра-гъэлыгъэуагъэмклэ, хулыфыгъэм ипсэуплэ щигъэбыллыщыгъэ наркотикыр клэ зыфалорэр ары, ащ килограмм 1,2-м ехъу кы-щэчыщытыгъэ. Бээджэшлагъэм епхыгъэу уголовнэ юф кы-зэлуахыгъ, зэхэфынхэр маклох.

Хэбзэнчэу наркотикхэр зылыгъхэм уголовнэ юф кыафызэлэуахы

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 228-рэ статья ия 2-рэ лахъ диштэу, Кошхьаблэ районым иследственнэ кыулыкыу-хэм Адыгэ Республикэмклэ Кошхьаблэ районым шыпсэурэ хулыфыгъэ горэм уголовнэ юф кыпалэтыгъ. Ащ иунэ марихуанэ бэу щылыгъыщыгъ. Районым иоперативнэ подразделе-ниехэм ялофшлэхэм юфтхьабзэу зэрахъагъэхэм яшлуагъэклэ марихуанэр ащ кылахыгъ.

Кошхьаблэ районым ипроку-ратурэ ащклэ уголовнэ юф кы-палэтыгъэным ехылылэгъэ уна-шом кыдыригъэштагъ, следст-веннэ юфтхьабзэхэри зэрахъэх.

Наркотикхэр, психотропнэ веществохэр е ахэм афагъадэ-хэрэр, джаш фэдэу кыкылыхэрэм ащыщхэу наркотик зыхэлхэр (клэпри ахэм ахэхъэ) хэбзэн-

чэу кызырэгъылагъахъэхэ-рэм, зэрагыгыхэрэм, зэрэзэ-ращэхэрэм, кызырагъэхъазы-рыхэрэм япхыгъэ бээджэшла-гъэхэр анахъ бээджэшлагъэ хы-лызэхэм ахалытэх. Ащ фэдэ бээджэшлагъэ зезыхагъэхэм илээсищым кыыщегъэжыагъэу илээсипшылым нэс хьапси, та-зыри атыралхъан альэкыщт.

Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ ипресс-кыулыкыу

Мэкъэгъэу

Къалэу Мыекыуапэ шыпсэхурэмрэ ащ ихьаклэхэмрэ ермэлыкыым этэгъэбла-гъэх!

Адыгэ Республикэр зызэхачагъэр илээс 23-рэ зыщыхурэм ехуылэу къалэу Мыекыуапэ чэпыогум и 4-м ермэлыкы зызэхачэщт. Республикэм икълэ шхьалэ

щыпсэхурэмрэ ащ ихьаклэхэмрэ бэ-дээр уасэхэм анахы нахъ пыутэу гъомы-лэхъэ зэмылэуужыгъохэр ащ щащэфын альэкыщт.

Ермэлыкыыр сыхъатыр 9.00-м щегъэжыа-гъэу 2-м нэс урамэу Краснооктябрьскэм (ур. Советскэм щегъэжыагъэу ур. Комсо-мольскэм нэс) щыклошт.

Ермэлыкыым шьукъетэгъэблагъэ!

Унэхэр, псэуальэхэр, псэолъэ ныкъошхэр къэралыгъо кадастрэ учет зэралыхэрэр

Капитальнэ псэолъэшынэм хэхьэрэ псэуальэхэр 2013-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м къыщегъэжьагъэу къэралыгъо кадастрэ учет зышхырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкӀэ икӀутам ары. НепӀкӀэ амыгъэкощырэ мылӀкум икӀэралыгъо кадастрэ капитальнэ псэолъэшынэм хэхьэрэ унэ, псэолъэ, псэолъэ ныкъош 252907-мэ яхыплӀгъэ къэбархэр хэбгъотӀхы. Мафэ къэс Адыгэ Республикэм кадастрэ учетымкӀэ икӀулыкӀу капитальнэ псэолъэшынэм ипсэуальэхэр къэралыгъо кадастрэ учетым хэгъэуцогъэнхэм, капитальнэ псэолъэшынэм фэгъэхьыгъэ къэбархэм зэхьоклыныгъэ афэшлыгъэным, капитальнэ псэолъэшынэр къэралыгъо кадастрэ учетым хэхьыгъэным зыщыкӀлӀгъэлӀхэрэ тхылъ 50-мэ гурытымкӀэ лӀф адешӀэ.

Капитальнэ псэолъэшынэр къэралыгъо кадастрэ учетым гъэуцогъэнымкӀэ ищыкӀлӀгъэ документ шхьалэр электрон шыкӀлӀгъэ агъэхьазырыгъэ техникескэ планыр ары. Техникескэ планыр кадастрэ инженерым егъэхьазыры ыкӀи электрон шыкӀлӀгъэ ащ ылӀпӀгъэ дзэжы. Унэхэм, псэуальэхэм, псэолъэ ныкъошхэм ятехникескэ план зэрэгъэхьазырыгъэн фӀе шапхӀэхэр Урысые экономикӀэ хэхьоныгъэмкӀэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым лоныгъом и 1-м ышлыгъэ унашьюу N 403-р зытетымкӀэ, 2011-рэ илъэсым шӀклогъум и 23-м ышлыгъэ унашьюу N 693-р зытетымкӀэ, 2012-рэ илъэсым мзэем и 10-м ышлыгъэ унашьюу N 52-р зытетымкӀэ, 2010-рэ илъэсым шӀклогъум и 29-м ышлыгъэ унашьюу N 583-р зытетымкӀэ аухэсыгъэх. 2014-рэ илъэсым мӀкьюгъум и 30-м къыщегъэ-

жьагъэу ыпшӀэкӀэ зигугъу къэтшыгъэ унашьюхэм зэхьоклыныгъэхэр афашыгъэх. Амыгъэкощырэ мылӀкур кадастрэ учетым хэхьыгъэнымкӀэ лӀапсэ хурэр электрон шыкӀлӀгъэ зэхэгъэуцогъэ актыр ары. Ащ фӀэдэ актыр кадастрэ инженерым къегъэхьазыры ыкӀи электрон шыкӀлӀгъэ ащ ылӀпӀгъэ дзэжы. Ащ икӀэгъэхьазырынкӀэ шапхӀэхэр Урысые экономикӀэ хэхьоныгъэмкӀэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 13-м ышлыгъэ унашьюу N 627-р зытетымкӀэ аухэсыгъэх. 2014-рэ илъэсым щылэ мазэм и 5-м къыщегъэжьагъэу мы унашьюми зэхьоклыныгъэ гъэнэфагъэхэр фашыгъэх.

Кадастрэ учетымкӀэ ищыкӀлӀгъэ лъӀлу тхылъымрэ нӀмыкӀ документхэмрэ лъӀлу тхылъыр зэхэзыгъэуцугъэм е ащ илӀыкӀо фӀэлӀ-фашӀэхэр зыгъэцӀклӀэрэ гупчӀэмкӀэ алӀкӀагъэхьан алӀэкӀышт. Джашыгъум лъӀлу тхылъыр зэхэзыгъэуцугъэм е ащ илӀыкӀо зыщыцхэр къэзыушыхьатырэ документыр зыдалыгъын фае. Ащ нӀмыкӀлӀу почтӀкӀи ахэр агъэхьын алӀэкӀышт. Документхэр почтӀкӀэ агъэхьыхэ зыхьукӀэ, лъӀлу тхылъыр зэхэзыгъэуцугъэм е ащ илӀыкӀо ялӀпӀкӀадзэ зэрэ-тӀрэзыр, джащ фӀэдэ документхэм якопиехэр зэрэшыпкӀэхэр нотариусым илӀпӀкӀадзӀкӀэ къыгъэшпыкӀэжынын фае. Кадастрэ учетымкӀэ къулыкӀу документхэр къызэрӀӀкӀэхьагъэм ехьылӀгъэ тхыгъэр лъӀлу тхылъым ит адресымкӀэ агъэхьыжы.

Къэралыгъо регистрациемкӀэ, кадастрэмкӀэ ыкӀи картографиемкӀэ Федеральнэ къулыкӀуым официалнэ сайтэу Интернетым щырилӀэмкӀэ: www.rosreestr.ru зыфилорэмкӀэ капитальнэ псэолъэшынэр электрон шыкӀлӀгъэ къэралыгъо учетым агъэуцуным зыщыкӀлӀгъэлӀхэрэ тхылъыр алӀкӀагъэхьанэу цыфхэм амал я. Ащ фӀэдэ лъэхьаным амыгъэкощырэ

мылӀкур къэралыгъо кадастрэ учетым хэгъэуцогъэным зыщыкӀлӀгъэлӀхэрэ тхылъым электрон амалхэмкӀэ, пчӀагъэхэр къызфагъэфедзэ, алӀпӀгъэ клӀадзӀжы.

Унэр е псэуальэр зыфитегъэпсы-хьагъэр зӀблӀхьугъэным е капитальнэ псэолъэшынэм инӀмыкӀ шапхӀэхэм зэхьоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм пае амыгъэкощырэ мылӀкур зыем е ащ илӀыкӀо лъӀлу тхылъ арихьылӀэн фае. ЛӀыкӀом ащ фӀэдэ полномочиехэр зӀрилӀэхэр нотариусым къаритырэ доверенностымкӀэ е къэралыгъо хабзэм иуполномоченнэ къулыкӀу е чыплӀгъэ зыгъӀорышӀӀажынынмкӀэ къулыкӀуым иактӀкӀэ къагъэшпыкӀэжынын фае. ФӀэ-тӀрыбӀу зэхэт унэр зыхӀхэм ацӀкӀэ ахэм ялӀыкӀоу язӀлулӀгъэ щагъэнэфагъэм лъӀлу тхылъыр къырихьылӀэн фит. Джащ фӀэдэ амыгъэкощырэ мылӀкум зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм зыщыкӀлӀгъэлӀурэ тхылъыр арахьылӀэн фитых къэралыгъо е муниципальнэ мылӀкум хэхьэрэ унэхэр, псэуальэхэр, псэолъэ ныкъошхэр зилӀэхэр, агъӀорышӀӀэнхэу е бӀджӀндӀу зӀратыгъэхэр (бӀджӀндӀу ахэр зӀраштӀгъэ лӀалӀэр илӀӀеситфым еху зыхьукӀэ). Капитальнэ псэолъэшынэм иадрес зэхьоклыгъэным зыщыкӀлӀгъэлӀхэрэ тхылъыр хӀэти арихьылӀэн ылӀӀэкӀышт.

Джыри зӀ шьюналӀ тешӀотӀгъадзэ псэуальэр атын зӀрӀфитхэр къэзыушы-хьатырэ тхылъыр, проект документациер е 2013-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м нӀс къагъэхьазырыгъэ техникескэ паспортыр (кадастрэм фэгъэхьыгъэ Законом ия 41-рэ статья) лӀубытыплӀгъэ къызыфашыхэзэ, капитальнэ псэолъэшынэм итехникескэ план зӀрӀзӀхагъэуцорӀ.

КъэлӀгъӀпсын лӀфшӀӀӀным фэгъэхьыгъэ хӀбзӀгъӀуцугъэм зигугъу къэтшыгъэ документхэр агъэхьазырынхэр е аштӀнхэр къыщыдӀмылӀытагъэ зыхьукӀэ, Урысые экономикӀэ хэхьоныгъэмкӀэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 13-м ышлыгъэ унашьюу N 628-р зытетым диштӀу къагъэхьазы-

рыгъэ декларациер (ыужкӀэ Декларациер тӀозэ дгъӀкӀошт) лӀубытыплӀгъэ къызыфашызэ, техникескэ планыр зӀхагъэуцӀ.

Урысые Федерацием къэлӀгъӀпсынымкӀэ и Кодекс ия 51-рэ статья ия 17-рэ пункт зыгъэнэфагъэх псэуальэхэу лӀзын тхылъхэр къаламыыхьэху ашын зыфитхэр, псэолъэшынэр зауыхьӀкӀи, аратынымкӀэ лӀзын тхылъхэр къазыфалахынэу щымытхэр (Урысые Федерацием къэлӀгъӀпсынымкӀэ и Кодекс ия 55-рэ статья). Ахэм ахэхьӀх:

— чыгу лӀхьӀу предприниматель лӀфым изехьан емыхьыгъэ гухӀлӀхэм апае гараж зытырашӀыханэу аратыгъэр е чыгъхэтэ лӀжыным пае аратыгъэ чыгу лӀхьӀу дачэ хьызмӀтыр зыщызӀхащӀэр;

— капитальнэ псэолъэшынэм къыхимыуытӀэр псэуальэхэм (киоскхэм, бгъагъэхэм ыкӀи нӀмыкӀхэм) яшын, ягъӀкӀӀажынын;

— чыгу лӀхьым лӀпылӀгъу мӀхьанэ зилӀ псэуальэхэр щышлыгъэнхэр;

— капитальнэ псэолъэшынэм хэхьэрэ псэуальэхэм ыкӀи (е) ахэм ялӀхьхэм зэхьоклыныгъэ афэшлыгъэныр, ащ фӀэдэ зэхьоклыныгъэхэр къэлӀгъӀпсынымкӀэ регламентым щыгъэнӀфӀгъэ шапхӀэхэм ашхьадӀмыкӀыхэ зыхьукӀэ;

— капитальнэ псэолъэшынэм къыхиуытӀэр псэуальэхэм гъӀцӀкӀӀажыныншохэр яшӀылӀгъэныр;

— мы Кодексымрэ Урысые Федерацием ишӀолпырхэм яхӀбзӀгъӀуцугъэу къэлӀгъӀпсын лӀфшӀӀӀным фэгъэхьыгъэмрэ адистӀу псэолъэшынэм пае лӀзын къалахынэу зыщыщымыт нӀмыкӀ лӀӀхьанхэр. 2004-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 29-м аштӀгъэ Федеральнэ законэу N 191-р зытетӀу «Урысые Федерацием къэлӀгъӀпсынымкӀэ и Кодекс кӀуачӀэ илӀ зӀрӀхурӀэм ехьылӀагъ» зыфилорэм ия 8-рэ статья ия 4-рэ лӀхь къызӀрӀӀдӀлӀытагъэмкӀэ, 2015-рэ илъэсым гъӀтхӀапэм и 1-м нӀс унӀе псэолъэшынэм къыхиуытӀэр псэуальэхэр атынмкӀэ лӀзын къалахынэу ищыкӀӀгъӀштӀ.

АрышӀ, Декларациер лӀубытыплӀгъэ къызыфашызэ, амыгъэкощырэ мылӀкоу ыпшӀэкӀэ зигугъу къэтшыгъэхэм ятехникескэ планхэр зӀхагъэуцон алӀэкӀышт.

ЕХУЛӀЭ Елен.

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкӀэ икӀутамэ кадастрэ учетымкӀэ иотдел ипач.

Къолъхьэ тын-лӀхьынэм пӀшӀуекӀлогъэныр

Адыгэ Республикэм лӀфшӀӀӀнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрӀкӀэ и Министерствэ къолъхьэ тын-лӀхьынэм пӀшӀуекӀлогъэ лӀфтхьабзӀхэр ренэу зӀрӀхьӀх.

Адыгэ Республикэм лӀфшӀӀӀнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрӀкӀэ и Министерствэ 2014-рэ илъэсым мзэем и 13-м къыдигъӀкӀыгъэ унашьюмкӀэ ухэсыгъэ хьугъэ планэу 2014 — 2016-рэ илъӀсхэм ателӀытагъэм епхыгъэу а лӀфшӀӀӀныр макӀо.

Къолъхьэ тын-лӀхьынэм пӀуцужьыгъэнымкӀэ Министерствэм мы къыкӀӀӀыкӀлӀорэ лӀфтхьабзӀхэр зӀрӀхьӀх:

1) зӀзӀгъыныгъэхэу зӀдашлыгъэхэм, ахэм афӀхьугъэ зэхьоклыныгъэхэм, кӀуачӀэ ямылӀжэ зӀрӀхьугъэм япхыгъэ къэбархэр Адыгэ Республикэм лӀфшӀӀӀнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрӀкӀэ и Министерствэ къыфӀорышӀлӀэр учредениехэм, чыплӀгъэ къулыкӀухэм япачӀхэм алпыгъӀӀэсыгъэныр;

2) чыплӀгъэ къулыкӀухэм ыкӀи учреждениехэм мылӀкум, хахьохэм афӀгъэхьыгъэ къэбархэмкӀэ мониторинг зӀхӀӀӀгъэныр;

3) къэралыгъо зӀзӀгъыныгъэхэм яреестрӀэ икӀоу къэбарыр хӀгъэхьыгъэнымкӀэ лӀфтхьабзӀхэр зӀрӀзӀшӀуахьхэр, джащ фӀэдэ товархэр щӀфыгъэнхэмкӀэ, фӀэлӀ-фашӀхэмкӀэ хӀбзӀгъӀуцугъэхэм къыдалытӀэр пшӀӀӀрылӀхэр учредениехэм зӀрагъӀцакӀӀхэрэр улпӀӀкӀугъэныр.

Къолъхьэ тын-лӀхьынэм пӀуцужьыгъэнымкӀэ федеральнэ хӀбзӀгъӀуцугъэм къыдилӀытӀэр лӀфыгъохэм адистӀу шӀпхӀӀэ правовой актхэр Министерствэм егъӀпсых.

Къэралыгъо къулыкӀуым ехьылӀгъэ хӀбзӀгъӀуцугъэм диштӀу лӀфхэр зӀшӀо-хыгъэнхэм, хахьохэм, мылӀкум, уасэ зилӀ тхылъыплӀхэм, коммерческэ структурӀхэм яакциехэм япхыгъэ къэбар нӀпцӀыр алӀкӀамыгъэхьыгъэным лӀӀпӀӀх, ащкӀэ къызыпкырыкӀыхэрэр

«Адыгэ Республикэм къэралыгъо къулыкӀу лӀнатӀӀхэр щызыуыты зышӀоигъохэм хахьоу ялӀхэм, ямылӀку ыкӀи нӀмыкӀ лӀӀныкӀохэм япхыгъэ къэбар тӀрэзыр зӀралӀкӀагъахьӀрэм ехьылӀагъ» зыфилорэ унашьюу 2012-рэ илъэсым бӀдзӀоуу и 30-м аштагъэр ары.

Министерствэмрэ чыплӀгъэ къулыкӀухэмрэ ялӀфышӀӀхэр зӀгъусӀхэу Урысые Федерацием ихӀбзӀгъӀуцугъэхэм къыдалытӀэр пшӀӀӀрылӀхэр тӀрэзӀу къэралыгъо къулыкӀушӀӀхэм агъӀцӀкӀӀӀхэм пае зӀхӀфын лӀфшӀӀӀнхэр зӀшӀуахых.

Къэралыгъо къулыкӀушӀӀ лӀнатӀӀхэр зылыгъхэм шӀухьафтынхэр зӀралыхьхэрэр зӀрӀмытӀрэзыр, аратынымкӀэ зӀрӀщытыр икӀоу алпыгъӀӀэсыгъэным пае мыщ фӀэдэ лӀфтхьабзӀхэр зӀрагъагъэх:

— Министерствэмрэ чыплӀгъэ къулыкӀухэмрэ ялӀфышӀӀхэр зӀкӀэ игъӀкӀо-тыгъэу ащагъӀгъозагъэх къолъхьэ тын-лӀхьынэм халыгътӀхэрэр зыфӀдӀхэм, ахэм апкӀ къыкӀыкӀэ зӀмызгъыныгъэхэу къахэтӀдӀжӀн ылӀӀӀкӀыштхэм;

— Министерствэм ичыплӀгъэ къулыкӀухэм зӀхӀфын лӀфшӀӀӀн адызӀрагъагъ

Урысые Федерацием ихӀбзӀгъӀуцугъэу щылӀхэм къыдалытӀэр шапхӀэхэр тӀрэзӀу агъӀцӀкӀӀӀхэм пае.

2009-рэ илъэсым шӀклогъум и 10-м Министерствэм къыдигъӀкӀыгъэ унашьюу «Къолъхьэ тын-лӀхьынэм епхыгъэу гуцаф зыфашыгъэмкӀэ макъэ ягъӀлу-гъэным ехьылӀагъ» зыфилорэ N 266-р зытетыр.

Министерствэм сайт гъэнэфагъэу илӀм лӀфшӀӀӀнэу Министерствэм зӀшӀуахьхэрэм фэгъэхьыгъэ къэбархэр къехьӀх, джащ фӀэдэ шӀпхӀӀэ правовой актхэр ыкӀи нӀмыкӀ материалхэр ащ ибгъотӀнхэ плӀӀӀкӀышт. НӀкӀубгъоу «Стоп, коррупция!» зыфилорэр ренэу агъӀкӀӀажы, цыфхэр зыгъӀуэмӀкӀыр лӀфыгъохэмкӀэ джӀауапхӀери къехьӀх.

Къэбар жьугъэм иамапхэм янӀкӀубгъохэм джащ фӀэдэ къарӀхьӀх Министертвэм ыкӀи ащ къепхыгъэ къулыкӀухэм лӀфӀу ашӀӀрэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр, правовой акт зӀфӀӀшхьафхэр.

А пстӀуми анӀмыкӀӀу министрӀмрэ ащ игуадзӀхэмрэ цыфхэр ашхьӀӀкӀэ зыгъӀуэмӀкӀыр лӀфыгъохэм япхыгъэу рагъӀблагъэх.

Цыфхэр социальнэу ухьумӀгъэнхэм епхыгъэ лӀфыгъохэмкӀэ фитыныгъэу ялӀхэр укьуагъэ зыхьухӀкӀэ, телефонэу **52-25-16-мкӀэ** теонхэ алӀӀкӀышт.

МинистрӀу ОСМЭН Альберт.

Къуаджэу Хьаклэмзые илъэси 150-рэ хъугъэ

Сикъоджэ дышъэу си
Хьаклэмзый,
Адыгэ чылэмэ о уря-
лий.

Уипшъашъэ лъагэу
ышъхъэ ютыгъ,
Уишъэо плугъэ лыгъэм
фэгъэшлыгъ.

Уиньдэльфыбзи о
чъунагъэп,
Уихэбзэ дахи о уукъуа-
гъэп.

Цыфыгъэ шъыпкъэр о
уйгъогогъу,

Хьакъу къэкълуагъэм ури-
шъэогъу!

Урысыем и Лыхъужъэу Цэй Эдуард, шлэныгъэлэжэ цлэрылоу Унэрэкъо Рай, Урысыем ит-ренер гъэшлуагъэу Сихъу Казбек, лэшъэбэнэ спортымклэ дунэе мастерыцлэ зилэ Хьоклон Артур — мыхэр ыкли лъэпкъым ыцлэ дахэклэ зыгъэлугъэ фэшъхъаф цыфыбэ кызыщыхъугъэу, зыщанлугъэр чылэу Хьаклэмзый. Къоджэ цыкълур Кошхъэблэ районым хэхъэ, нэбгырэ 765-рэ дэс. Тарихъ

ХЬАКЛЭМЗЫЙ

Хьаклэмзый чылэм фаусы-
нэу кызыхэкълугъэм ехъылагъэу
Хьаклэмзы Аскэрбий къэбар
гъэшлэгъон кытхыжыгъагъ
(гъэзетэу «Социалистическэ

къехъугъэу плэхэмыкълэжэ сы-
маджэу ылыгъыгъ. Кошхыжыгъэ
унагъохэм аналэ къатэтэу зы
заулэрэ псэугъэх. Ау къо-
джэдэхсэр ащ езэщыгъэх.

— Хъунэп мыр, шъоркли
тэркли нахъ гупсэф хъун, шъу-
кытхэтысхъажэ, — алуи ра-
гъэзыгъэх.

— Къэзгъэшлэщтым ащ на-
хыбэрэ сымыкощыжынынэу
тхъэланэ сшлыгъэ, сиуагъэ
сепцыхыщтэп, — ылуи, Хьа-
клэмзыр къафеуцоллагъэп.

Мыхъухэ зэхъум чылэр зэ-
хахы, «тэ уитхъарыло тэштэ»
алуи, къагъэдалуи кыдащы-
жыгъ. Ащ фэдизэу зигушылэ
фэшъыпкъэгъэ лым ыцлэклэ,
«Хьаклэмзый» алуи чылэми
еджэгъэх.

Гушылэхэу «хьаклэ», «мэз»
зыфиохэрэм чылэм ыцлэ езып-
хыхэрэри щылэх.

Чылэм ыцлэрэ ыныбжърэ
афэгъэхыгъэ тхыгъэу, къэба-
рэу щылэхэм япчъагъэ маклэп.
Кавказ заом илэхъан ехы-
лэгъэ тхыгъэхэм узеджэнджэш-
мэ хъунэу къалуатэрэр бэ. Ау
тхыгъэ тарихым тыхэплэжъ-
мэ, Унэрэкъо Рае ыугъои-
гъэ хъарзынэщыр лэубытыплэ
тшлымэ нафэ къэхъурэр унэ-
гъуи 141-рэ хъоу я XX-рэ ллэ-
шлэгъум чылэр зэрэхъагъэр
ары.

Совет хабзэм илэхъан зэф-
шъхъафхэм хьаклэмзыехэм
ацлэ хэкум инэу шагъэлун
алэкълыгъ. Буденнэм, Малин-
ковым, Калининым ацлэхэр
зыхыщтыгъэ колхозыр мыщ
я 30-рэ илэхсхэм къащегъэ-
жъагъэу щызэхашъагъ. Ублэ-

Совет хабзэм илэхъан зэфшъхъафхэм
хьаклэмзыехэм ацлэ хэкум инэу шагъэлун
алэкълыгъ. Буденнэм, Малинковым,
Калининым ацлэхэр зыхыщтыгъэ колхозыр
мыщ я 30-рэ илэхсхэм къащегъэжъагъэу
щызэхашъагъ. Ублэлэ еджаплэр 1922-рэ
илэхсым шашлыгъ. Нэмыц техаклохэу
хэгъэгум кытебэнагъэхэм къоджэдэхсэр
пхъашэу апэуцужыгъэх. Чылэм щыцэу
нэбгырэ 98-мэ ацлэхэр дышъэ хъарыфхэмклэ
тхыгъэхэу шлэжэ саугъэтым непи кытещых.

Илъэсищэ гъэхъунэм исыгъэ-
хэу Фарзэ исэмэгубгъу узэпы-
рыклмэ нахъ чыплэ лэтыгъэ
илэти, ащ кошыжыгъэх.

Хьаклэмзы клалэу апэу лъэ-
гум итлысхъагъэр афэмыкощы-
жэу кынагъ. Янэ илъэсишъэм

угъэтым непи кытещых.

Пхъэшхъэ-мышхъэхэм ягуп-
чэу Хьаклэмзые илъэс пчъагъэ-
рэ щытыгъ. Тиреспубликэ имы-
закъоу, Москва, Ленинград,
Тюмень, Самарэ, Челябинскэ
ыкли фэшъхъаф къэлэшхохэм
къарыкълыщтыгъэхэр, студент-
хэр совхозэу «Адыгплодопи-
томник» зыфиорэм къеблагъэ-
щтыгъэх.

Къини, хъазаби, тхъагъуи,
гушлуагъуи — бэ ллэшлэгъурэ
ныкърэм хьаклэмзыемэ апэ-
клэкълыгъэр. Зы колхозым кы-
хашхэмэ, адрэм хагъахъэхэ-
зэ, чылэм ичлыгъухэм губгъо
псаухэр апачэуи хъугъэ. Непэ
ныбжыкълэхэм къалъэгъужы-

Анахъ къэралыгъо тын лъаплэхэу Лениным,
Октябрэ революцием, Лэжьэкло Быракъ
Плъыжым, Зэкъошныгъэм яорденхэм
язехъаклохэм къуаджэу Хьаклэмзые
арэгущо. Ахэр Къохъужъ Пакъ,
Тутарыщ Якъуб, Клуашъ Кушыку, Чэтэо
Рэмэзан, Буар Мурат, Сихъу Тос.
Лытэныгъэшхо афашлы Хэгъэгъу ззошхом
иветеранхэу Хьаклэмзы Мыхъамодэрэ
Хьоклон Исламрэ, зэо лъэхъаным ыкли
ззоуж илэхсхэм псэемыблэжъэу лажъэщтыгъэхэ
Мамыщ Къэсэй, Хьаклэмзы Бильэустэн, Тыу
Карпо, Хьаклэмзы Цуц, Мамыщ Зой, Тутарыщ
Джанщыр, Курыжъо Сар.

нэу янасып кымыхыгъэ чыр-
быщыл заводхэр, чыгхэтэ
гектар мин пчъагъэхэр тхы-
дэм хэхъагъэх. Ау сыдигъокли
къоджэдэхсхэм ашыгъупшэхэрэп
чылэм ыцлэ дахэклэ зыгъэлугъэ
цыфхэр. Анахъ къэралыгъо тын
лъаплэхэу Лениным, Октябрэ
революцием, Лэжьэкло Быракъ
Плъыжым, Зэкъошныгъэм
яорденхэм язехъаклохэм къуа-
джэу Хьаклэмзые арэгущо.
Ахэр Къохъужъ Пакъ, Тута-
рыщ Якъуб, Клуашъ Кушыку,
Чэтэо Рэмэзан, Буар Мурат,
Сихъу Тос. Лытэныгъэшхо
афашлы Хэгъэгъу ззошхом иве-
теранхэу Хьаклэмзы Мыхъа-
модэрэ Хьоклон Исламрэ, зэо
лъэхъаным ыкли ззоуж илэхс-
хэм псэемыблэжъэу лажъэ-
щтыгъэхэ Мамыщ Къэсэй, Хьа-
клэмзы Бильэустэн, Тыу Карпо,
Хьаклэмзы Цуц, Мамыщ Зой,
Тутарыщ Джанщыр, Курыжъо
Сар. Шлуклэ агу къэкълыжыкълэ
Хьаклэмзые гурыт еджаплэм
илэхс 40-рэ лф щызышлэгъэ
Пщыжъ Къэплъан, совхозэу
«Адыгплодопитомникым» илъэс

20-рэ ипэщэгъэ Къэлэшъэо
Январбий. Хэти шъхъашэ афи-
мышлын ылъэкълыщтэп клэлэ-
егъэджэ гъэшлуагъэхэу Хьат-
къо Нинэ, Тхъабысымэ Свет-
ланэ, Мамыщ Мирэ, Унэрэ-
къо Пщымафэ ыкли ахэм анэ-
мыкълэхэм. Чэщи мафи ямы-
лэу къоджэдэс сымаджэхэм
къадеклоклыщтыгъэхэ Тута-
рыщ Эмэрэ Клуашъ Сарэрэ
япсэемыблэжыныгъэрэ ягу-
кългъурэ ашыгъупшэрэп, ахэр
хэт иунагъуи щыхъэклэ гъэ-
шлуагъэх.

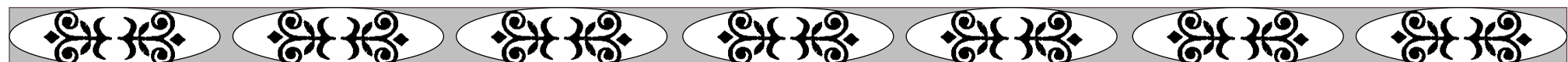
Щылэныгъэм илъэныкълэ зэ-
фэшъхъафхэм хьаклэмзыехэм
закъыщыхагъэщын алэкълыгъ.
Хьаклэмзые цыф гъэсагъэхэр,
профессорхэр, шлэныгъэлэжхэр
кыдэкълыгъэх: Унэрэкъо Ас-
лъан, Хьаклэмзы Эммэ, Ан-
дырхъо Хъазрэтэл; медици-
нэм илэжьэкло пэрытых Унэ-
рэкъо Казбек, Брыцу Эммэ;
хэбзэхъумэкло чаных Даур-
хэу Аслъан ыкли Юрэ; телезе-
щаклоу Унэрэкъо Гулэз. Ащ
фэдэ цыфхэу зигугъу къэпшын
плэкълынэу къуаджэр зэрыгуш-
хорэр бэ. Спортым илэгаплэ-
хэми хьаклэмзыехэр анэсыгъэх.
Спортымклэ мастерыцлэ илэу
къуаджэм нэбгырэ 12 дэс.
Апэу а цлэ гъэшлуагъэр атле-
тикэ онтэгъумклэ къэзылэ-
жыгъэр Хьоклон Нурбий ары.
Дзюдо бэнэнымклэ тибатырхэм
ясатыр Даур Анзор хэуцуагъ.
Ау а сатырым хагъэхъонимклэ
гугъэплэшхохэр Хьаклэмзы
Айтэчи, нэмыкълэ клэлаклэхэу
джыри еджаплэм члэхэми кы-
тых.

Члыгулэжэ пэрытхэми чы-
лэр ащыкларэп: Хьаклэмзы Му-

рат, Тутарыщ Руслъан, Хьо-
клон Нурбий, Даур Заурбий,
Бэрзэдж Азэмат, нэмыкълэри.
Арэгущох цыфхэр чылэм
ренэу зышлуагъэ къэзгъэкълхэрэ
Мэт Муратрэ Тыу Руслъанрэ
афэдэхэм, ягугъаплэхэр рап-
хых бэмышлэу къуаджэм щы-
зэхашъэгъэ хасэм. Нэмыкълэу
къэплон хъумэ, ыпэклэ зэрэ-
щтыгъэм фэмыдэми, чылэр
цыкълуми, унэ нэкълхэр дэтхэ-
ми, непи Хьаклэмзые мэпсэу,
мэлажъэ. Ныбжыкълэ дэдэх
нахъ мышлэми, лъэгэплэ инхэм
зэрадеклоештхэмклэ тицыхъэ
ателъ Сихъу Бислан, Хьаклэ-
мзы Айтэчи, Хьоклон Раситэ,
Абыдэ Данэ, Хьаклэмзы Ми-
ланэ. Ащ кыхэкълэу гъэхъагъэу
чылэм ышлыщтхэр джыри ыпэ
къэтэу тэлытэ ыкли шлур игъо-
гогъоу псэунэу тыфэлъаю.

СИХЪУ
СУЛТАН.

Сурэтым итыр: 1930-рэ
илэхсхэм зэхашъэгъэгъэ кол-
хозэу Буденнэм ыцлэ зыхы-
щтыгъэм илэжьаклохэр.

Лъэуж дахэ кыгъэнагъ

Лъэпкъым итарихъ кыгъэжыуагъу цыф гъэсэгъэ-шохэм ащыщ Мэлбэхэ Тимбор Къубатый ыкхор (1917 — 1999). Зицылэныгъэ гъогу республикэм итарихъ пытэу епхыгъэагъэ а лы цлэрылор блэкыгъэм итамыгъэу непи тынэгъу клэт.

«Мэлбэхэ Тимбор ыцлэ тарихым кыгъэжыуагъу, цыфхэм агу егъашлэми илпышт лъэпкъым ихэбзэшлэхэм афэ-шпыпкъэгъэ, зыщыпсэгъэ лъэжыаным икупкI губзыгъэу къэзыубыгышхуагъу пащэу», — кылогъагъ Къанэкхо Арсен Мэлбэхэ Тимбор кызыхуагъу илъэс 90-рэ зэрэхуэрэр хагъэунафыкы зэхум. Лышхъэм игуцылэхэм лъапсэ афэхуагъу зигугъу къэтшыр лы гъэсэгъэшхор шылэныгъэм икууплэ илъэс зэфэхъауагъу зэритыгъэр, илъэс 30-рэ КПСС-м и Къэбэртэе-Бэлъкъар хэку комитет иапэрэ секретарыгъ. «Пчэгум узэрихуэрэр лъап, укызырыкыжыуэрэр нап», ело адыгэ гуцылэжыым. Ыныбж илъэс 68-рэ хуагъу 1985-рэ илъэсым Мэлбэхэ Тимбор пенсием кIуи тIысыжыгъагъэми, ыужыкIи игуцылэ уасэ фашлэу кы-хыгъ. Я 90-рэ илъэсхэм лфхэр республикэм кы-зыцэхылыгъэхэм, Мэлбэхэ Тимбор иушый лшхэм цыфыбэ аклэдэ-лукыгъагъ.

Мэлбэхэ Тимбор Тэрч коим хэхэрэ къуаджэу Мэртээй 1917-рэ илъэсым кызыхуагъу. Мэртээй дэт еджаплэм ыуж инженер сэнэхъатым фэджэ шлоигъоу Новочеркасскэ институтым чIэхъэ. Ау ар кымыухуэу Дзауджикау (Владикавказ) дэтыгъэ мэкъумэщ институтым зегъэзэжыушъ, агроном сэнэхъатыр ылэ кырегъахъэ.

Дзэм кыулыкъу сыхы-зэ, Хэгъэгу зэошхор кве-жъэш, Мэлбэхор фронт-ым лхъэ. Жьогъо Плы-жым иорденрэ медаль пчъагъэрэ ыбгъэгу хэлъ-

тэцтыгъ. Мыщ фэдэ гу-щылэхуэ Мэлбэхом кыло-гъагъэхэм непи мэхъан-шо яI: «Лъэпкъыр кы-зэрэшлэрэр ыбз. Тэ ты-бзэ, тильэпкъ уасэ афэ-тымышыжыушхуагъу, сыда лъэпкъ искусств, лъэпкъ шэн-хабз тIозэ кызыкIэтчыхъан фаер, нидэльфыбзэкIэ ащ фэ-диз тхылъ кызыкIэдэд-гъэкIын фаер? Хэта ащ фаехэр? Зыбзэ зымы-шлэхуэрэмрэ зышлэнэу фэмыехэмрэ ара? Адэ Къэбэртэе-Бэлъкъар Рес-публик тэшхуыгъалоу, ти-чынапхэ «Напщык кой-кIэ» тежыуагъэба тэри кын тыхэмытэу, къралы-гъори ащ фэдизэу кы-тэмылIылуагъу».

БлэкIыгъэм уасэ зыкы-фашлэрэр апэ итыгъэхэм къакIэныгъэ акылымрэ гъэхъагъэхэмрэ янепэрэ мафэ нахъ дахэ хуным фагъэлажыгъэхэ ары. Мэлбэхэ Тимбор фэдэ цыф гъэсэгъэхэр зыкIа-гъэлаплэхэрэр ихэку пае мурадшылу зышхыгъэ пэгъ-икъарыу шъхъамысыным, лфшылухэр кIишынхэм, кынхэр зэпичынхэм пай. Тимбор кытфигъэнэгъэ псэлэ лшхэм ащ фэдэ дунэететыкIэм утырагъэ-гушхо. Мэлбэхом иблэк-нот кыдэхыгъэ гуцылэ-хэмкIэ титхыгъэ непэ ты-ухы тIшлоигъу: «IэнатIэм шукIэмынэкъоку, шл-хъафтынхэм шъуафэмы-нэепсый. Шъунапэ къа-бзэу шъуиIэнатIэ зешъухъ. Зы Iэмэ-псымэшхом илахъ цыкIоу шъуэрэщытыр зыдэшъушлэхуэу, шъуи-пкIэнтIэпсрэ шъуиакыларэ зэголъэу дэгъоу шъула-жъэмэ, ежъ-ежыуэрэу шъу-къалэгъушт, IэнатIэ лъа-гэхэри, цIэ лъаплэхэри кышъуауапсэщытхы».

ЧЭРИМ Мариан.
Сурэтым итыр: **Юныгъо мазэм, 2014-рэ илъэсым Мэлбэхэ Тимбор кы-фызлэхуагъэ саугъэтыр.**

Иусэхэмрэ ипоэмэхэмрэ удахыыхы

Я 70-рэ илъэсхэм зымакъэ лъэшэу тиадыгъэ литературэ кышылуагъэ усаклохэм зэу ащыщ АбытIэ Хызыр Яхъа ыкхор. Философии гупшысэ куу зыкIоуагъу, гум хэпкIэрэ усэ-хэмкIэ ар цлэрылор хуагъагъэ.

АбытIэ Хызыр 1941-рэ илъэсым мэлпылфэгъум и 6-м Хъабзэ районым хэхэрэ Али-Бэрдикъо (ХъэгундыкIое) къуаджэм кышылуагъу, кызырыху-хъагъэр мэкъумэщылэ-унэгъо кызырыкIу. ИкIэ-лэцIыкIуагъом Хызыр хысапымрэ физикэмрэ нахъ дахыыхуэ щытыгъэ-ми, пасэу адыгабзэкIэ усэхэр ытхэу регъагъэ. Я 8-рэ классым исэу «Псынашъхъ» зыфилорэ иапэрэ усэ гъэзетэу «Черкесская правда» зы-филорэм кышылуагъу-гъагъ. Илитературэ твор-честви ары квежъаплэ фэхуагъэр.

Гурыт еджаплэм ыуж Хызыр Новочеркасскэ дэт гидромелиоративнэ техникумым чIэхъэ. Ар кызыуухкIэ инженер-ги-дротехникэу Ставрополь каналышхом и Гъэлары-шлэплэ щэлажъэ, илъэс 27-рэ инженер пшъэ-рылхэр дэгъоу егъэ-цакIэх. Ау тыдэ зыщэ-ли, сьд зешлэ зы мафи адыгэ лъэпкъым илите-ратурэрэ итарихуэр афэ-лэжъэныр IэкIыб ышы-гъэл.

Хызыр иусэхэр кы-зырыкIохэп. Анахъ цыкIу дэдэхэми, поэмэхэми удахыыхы, лирикэр къа-бэкIы. Ащ итворчествэ фэгъэхыгъэу статьяхэр зытхыгъэ шлэныгъэлэж-мэ а лъэныкIохэм гу-лъатэгъагъ.

Усаклом итхыгъэхэр илъэс зэфэхъафхэм

гупчэ гъэзетхэу «Лите-ратурная Россия», «Со-ветская культура» зы-филорэм, мызэу, мы-тлоу Хызыр фэгъэхы-гъэ тхыгъэхэмрэ иусэ анахышлэхэмрэ журнал-хэу «Дон», «Студенче-ский меридиан», альма-нахэу «Поэзия» зыфило-хэрэм къарыхъагъэх, ащ иусэхэр радиостанциеу «Маяк» зыфилорэмкIи къатыгъэх.

АбытIэ Хызыр иусэу «Псы гъуантIор» «Уры-сыем щыпсэурэ лъэпкъ-хэм яджырэ литературэ» зыфилорэ антологиеу 2004-рэ илъэсым кы-дэкIыгъэм дагъэхъагъ. 2001-рэ илъэсым Став-ропольем итхакIохэм кыдагъэкIыгъэ тхылъэу «ТхакIомрэ лъэхъаным-рэ» зыфилорэри Абы-тIэм иусэхэмкIэ кызы-луахыгъ. Усэу «Ощ мы-ухыжъ» зыфилорэр ин-джылызыбзэкIэ, арапы-бзэкIэ, тыркубзэкIэ зэ-дзэкIыжыгъэу тильэп-къэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгубэмэ алылэсыгъ. Хызыр итворчествэ ти-еджаплэхэми, ткъош рес-публикэхэм яеджаплэхэми ащакIу.

1994-рэ илъэсым кы-щегъэжъагъэу Хызыр республикэм итхакIохэм я Союз литературэм-кIэ упчIэжыгъэу лф-щишлагъ. МакIэп ар зы-дэлэпылагъэр, зыкIыгъэ-къуагъэр. Джащ фэдэу илъэс пчъагъэрэ щэр-джэс тхакIохэмрэ уса-

клохэмрэ ясекцие ипа-щэуи щытыгъ.

Хызыр зыдэлэпылэгъэ усэкло, тхэкIо пчъагъэ Урысыем итхакIохэм я Союз хэхъагъ. Москва ыгъэхырэ тхылъхэм кIэ-ух тэрэз агъотыфэ нэс ар гупсэфыщтыгъэп. Ежъ а Союзым 1989-рэ илъэ-сым кыщегъэжъагъэу хэ-тыгъ.

Хызыр кыдыгъэкIы-гъэх тхылъхэу «Усэхэр» (Черкесск, 1967), «Зэ-къоджэгъухэр» (Черкесск, 1972), урысыбзэкIэ тхы-гъэу «ШэкуитIу» зыфи-лорэр (Ставрополь, 1979), «Ошхым итаурыхъ» (Чер-кесск, 1985), «Жьогъуагъ» (Черкесск, 1988), «Нэ-филь» (Черкесск, 1991), «Лъапс» (Черкесск, 1995), «Псэм ымакъ» (Чер-кесск, 2005) зыфилорэр ыкIи нэмыкIхэр. А пстэур тхылъеджэхэм лъэшэу агу-рихыгъ. Авторым къэлэ-тэкIэ дахэ зэрилэм, иусэ-хэр нэмыкIхэм зэрате-кIэрэ нэшанэхэм гу алы-тагъ.

2001-рэ илъэсым Абы-тIэ Хызыр цIэ лъаплэу «КъЩР-м инароднэ уса-кIу» зыфилорэр кыфа-гъэшъошагъ, Урысыем итхакIохэм я Союз и Щытху тхылъэр орденэу «Хэгъэгум ыпашъхъэ гъэхъагъэу щырилэхэм афэшI» зыфилорэм име-далэу я 2-рэ степень зилэмрэ 2007-рэ илъэсым кыратыгъэх.

Щэрджэс усаклохэм ащыщэу литературэмкIэ апэ дэдэ 2008-рэ илъэ-сым бэдзэогъум и 30-м КъЩР-м и Президент ыцIэкIэ щыт шлухъафты-ныр Хызыр кыфагъэ-шъошагъ иусэхэр зы-дэт тхылъыкIэу «Псэм ымакъ» зыфилорэм пае. Дунаим ехыжыгъэми, усаклом инэпэеплэ лъэпкъ-ми, хэгъэгуми агъэлаплэу зэрахъэ.

Усэхэр

Сыфэягъ сыхъунэу жьыбгъэ

Сыфэягъ сыхъунэу жьыбгъэ
Сызахашлэу, самыльэгъоу.
Къушхъэ шыгум сыкъежъэхуэ,
Згъотрэр экIэ къестэкъохуэ.
Сэку фыжыу утысэхуэ,
Сызщыфаем сыкъепсыхуэ,
Бгъэлэ лъагэм шыгупсэфэу
Сышхъэ теслэхъагъэу зызгъэпсэфэу.
Хэт ишъэфи силахышлэу
Чэщым ыгу зыщызгъашлэу.
Бзэджэшлагъэу есхыжыагъэм,
Сигушлуагъо хэзгъотэжъэу.

Емрэ шлүмрэ зэхэпхъагъэу
Нэпэнчъагъэу зэблэхуагъэу,
Шыльэмакъэ зыкышлэгъэу
Сешъыни самыльэгъоу.
Ер чылапхъэу есхыжыагъэу
Хымэ чыгум щеспхыыхыни.
Мэшлэу лыгъэу экIэнагъэр,
Сыкъелыхуэ згъэкIосэни.
Сигукъао згъэлэшынуэ,
Сыгу шлушлагъэр кыхэстхыни
ГумэкIыгъор, гукIодыгъор
Шапхъэу сIлэу сыпсэуни.

Сыфэягъ сыхъунэу жьыбгъэ,
Сызахашлэу, самыльэгъоу;
ШлүнкIэу тыгъэр згъэкIосагъэу,

Чыгум мыхъэр щызгъэхъэни;
Хышхор огум нэзгъэсыгъэу
Устхуоу ычIэ къэслэтыни.
Ныджым къухъэу тесыдзагъэр
Щапкъэу орым естыжыны.
Къэлэ мыжъоу агъэчыгъэр
Огум нэсэу алэтыгъэр,
Пкъыгъо-пкъыгъоу зэхэстхыжъэу,
Зилэшлагъэм тесэкъожъэу.

Мэшлэу лыгъэу чыгушхъашъом
Зэгозгъэзэу сырычъэни.
ГъочIэгъ куур сисырынэу
Къушхъэ цыпэр згъэшъуни.
Бгъэн унашхъэр зэтестхыгъэу
Быбэтэхуэ дэсхыени.
Зи гушлуагъо сылмыхъоу,
Сшлагъэр икIоу кысщымыхъоу,
Яджэнэти яджыхъэми,
Сышхъамамысэу згъэтэкъони.
Бзэджэшлагъэр — хэбзэ шъхъалэу,
Сиунашъоу сыпсэуни.

Сыфэягъ сыхъунэу жьыбгъэ,
Сызахашлэу, самыльэгъоу;
Ощыи осэ зэхэжыгъэу,
Сызиджагъом къескIыхыжъэу.
Жъалымыгъэр сигукIэгъоу
Огум лъагъэу зыслэтыжъэу,

Силэшлагъэ згъэшлэгъожъэу
Чыгуи огуи къэсплэхъагъэу.
Лъэпкъы цыкIлүм егъоуагъэу
ЛъэпсэкIодэу ебэныгъэр,
Мэшлэуагъэм езгъэстыни
Яжъэ хуагъэу есхыжъэни.

Тыгъи жъуагъуи сизэфэдэу,
Пшэсы шлүцIэм хэзгъэкIуадэу.
КIэрэкIалэу къэсшыпыгъэр,
КызэсхъакIэу хым хэстакъоу.
Дэйми дэгъуми саумысэу,
Дунай псаур сэ згъэмысэу.
Кысфэдэйи кысфэдэгъуи
ЯгухэкIы зезгъэкIыни.
Ау хэбзэнчъэу есхыжыагъэр,
СилэнатIэу сыпсэуни.
Сызщыфаем сыкъежъэжъэу,
Мыхъу хуэмэ сыуцужъэу.

Чыгуи, огуи, дунай псауи
Хэта жьыбгъэм пэмыуцугъэр?
Пэуцугъэу дэпкъ гъэчъыгъи
КIуачIлэу илэм римыкIыгъэр?
Зэрихъагъэм ыгъэпшыгъэу
Жьыр зэгорэм мэлъэежъы.
Ошхым чыгуфэзэщыгъэу
Уцыр гъатхэм кыхэкIыгъы.
Ежъ дунаеу Iэсэжыгъэм
ЩызэблэкIы цыфхэр пшъыгъэу.
Ау гушлуагъо амыгъотэу,
Гухэр чылэх жьыбгъэм фэдэу.

ЗэкIэлъэкIох, зэлъэчъэжыых
Акъутагъэхэр ашIыжыых.
Чыгум псынкIэу зегъэкIэжыи,
Унэр лъагъэу алэтыжыи.
Огум бзыур ебыбжыи,
Орым къухъэм зыретыжыи.
Цыфым пщыплэр зэлъэштэжыи
Жъалымыгъэм щыпедзэжыи.
Зэтенагъэу жьым зеплхыхъэ,
Инэплъэгъуи зэлэгъахъэ
Зэриханэу ем фэежъэлэ,
Ау есагъэш, гум ыдэжъэрэл.

* * *

Тыгъэнэстырым хэлъэу дунаир
Есты, егъажъэ ллэшлэгъу пчъагъэм.
Цыфым игугъэу гъунэ зимылэр,
Ылэ ишъыгъэу нэсы гъунапкъэм.

ШлүнкIым итыгъэу мазэр къэлагъо,
Нэфыр кIосагъэу чэщыр мэзагъо.
Ллэшлэгъу пчъагъэу къэхъух, мэлэжыых,
Цыфхэр гухэлъым еклодылэжыых.

Хыпсы щыугъэм нэпкъыр етхъакIы,
Цыфыр гупшысэм джы кырегъахъы.

ХычIэгъым чIэхъэ, огум хэкIуадэ,
Кыугупшысыгъэм цыфыр текIуадэ.

Сэшлэ дунаир джауштэу гъэпсыгъэ,
Хъадэгъум екIуэ цыфыр мэгугъэ.

Лъэпкъ шъуашэр — лъэпкъ культурэм изы Іахь

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей иэкспозицие сыдигъуи чыплэ хэыхьгэ адыгэ шъуашэм щыри: цыер шлуцлэ, фыжы, бгъэгупэ бгъэштэлъэ хъа-зырылэхэмкІэ клэракІ, цыепхъэ плуакІэм хэшлы-кыгъ. Ыбгъэ ихыгъ, бгым цагъэупкІапкІэ, Іэ-гъуапэхэр кІыхъэх, Іашъхъэм е Іэнтэгъум анэс дащаех, ыкІапэхэр зэгохыгъэх. Ащ ычІэгъ къэп-тан е джэнэ пшІэплэ зандэу чылу хъурэе цыкІу-хэр зэрытыр чІалъхъэ. Гъончэджри цыапхъэм, е дэнэ Іужъу онтэгъум ахашыкІыштыгъ, лъапэхэр цазымэм е маистэм даупкІэщтыгъэх.

Хульфыгъэ шъуашэр ты-жын бгырыпхым кыгъгэ-дахэщтыгъ. Ар шъом хашы-кыштыгъ ыкІи тыжынэшІэ Іэ-пэлэсэхэм тыжын чылухэр, мыжъоупцІэхэр фашыштыгъ. Адыгэ палор хъурышъо шлуцлэм, хъаплым, шъуантІэм ахашы-кы. Шъхъарыхъоныр — цыеп-хъэ пІокІэ фыжыым нахыбэ-рэмкІэ хашыкІыштыгъ. КІакІор хэмытэу хульфыгъэ шъуашэр икъугъэу плытэн плэкІыштыгъ. Ащ ишын лъэпкъыр фІэлэп-Іэсагъ. КІакІор хульфыгъэмкІэ унэ пэпкІагъ: кымафэм чылім щуихъумэщтыгъ, гъэмэфэ жьор-кым — чыліэтэгъэплагъ. Адыгэ цыем тель бгырыпхым иджа-бгъукІэ пышлагъэу къамэр зэ-рахъэщтыгъ. Къэмапъэри къа-мэри тыжыным хэшлыкІыгъа-гъэх, хъырахъышъэ мэлугъэх. Цыер адыгэмкІэ щыгын-

шъошэ къодыеп, ар лъэпкъым икультурэ изы Іахъэу, ишы-гыкІи, изехъакІи дэгъоу пшІэн фэягъэ. Зыщыгъ цыфыр гъэ-псыкІашІо ехъулэщтыгъ цыем, сыда плэмэ мыщ фэдэ лъэпкъ шъошэ дахэр пшыгъэу къонцІэу ушылыныр, Іаеу ууцуныр е егъэлыгъэ пщэрэу, зэкІэмы-убытагъэу ушытыныр ащ ди-штерэп. Ау зэманымы щылэгъэ адыгэ хульфыгъэхэм ягъэпсы-кІэ-шыкІи, яшъошэ-теплъи, ащ ишыгыкІи пылухъанчъэу зеди-штэщтыгъ. Лъэпкъ шъуашэр зы-щыгыр мы пстэумкІэ зыфэ-сакъыжын фаеу джары зы-шырэр, зыщыгыр ащ ежъ е-сыгъэ хъупкъэм регъэуцо.

КъызэралорэмкІэ, дунаим къышаугупшысыгъэу, къышы-хыхыгъэр пстэумкІи класси-ческэ шъоши 5, ахэм зэу ащыц цыер. Зэрэ Кавказэу

ар ишыгын шъхъаІ, аужыпкъэм, урыс пачъыхъэми, цыф лъэпкъ-хэм ащыщхъэми зыщызылгъагъэ-хэр къахэкІыгъ.

Саер — бзылфыгъэ шъуа-шэр — Іэ нэсыгъ Іоу умышІэ-нэу, лъэшэу нэм кыкІидзэрэ щыгын дах. Саем бзылфы-гъэр нахъ пкышІо, нахъ ишы-гъэ, нахъ гъэпсыкІашІо ешІы. Шъуашэм диштэрэ шэн-хэбзэ дахэхэр зэрилгъэкІэу зэрехъа-ным кІэгулы ар зыщыгыр.

Бзылфыгъэ шъуашэр, саер Іэшлэгъэшхорэ Іэпэлэсэгъэ инрэ зыхэлъ. Ар шэкІ дэгъухэм — данэм, парчам ыкІи къэта-бэм ахашыкІыштыгъ: шъо зэ-фэшъхъафыбэ — плыжыыр, купль чІапцІэр, шхъомчышъор, шъуантІэр, уцышъор, шлуцІэр агъэфедэщтыгъ. Саер зэфэдэ-кІэ дышъэ идагъэкІэ агъэ-кІэракІэ, ар Іэшлэгъэ къызэ-рыкІоп, уахъти, щэлаги, Іэпэлэ-саги зифэныкІуагъ. Зы адыгэ шъошэ зэтэгъэпсыхъагъэм идын-хэдыкІын илээс фэдиз текІуадэ. Саем зэкІэ лъэпкъым хэлъ дэ-гъугъэр, дэхагъэр къырилоты-кІэу, бзылфыгъэм ипкышІуа-гъэ кІигъэтхъэу ыкІи ифэны-кІуагъэ чІиушъафэу гъэпсыгъэ. Саер — кІылутель, ычІэгъ джа-нэ чІэлъ. Къэптан кІакор, палор, шарф плуакІэр, шъо цокъэ псын-кІэр е шырыкІур кІыгъух. Саер лъэдэкъапэм къынэсэу кІыхъэ, ыгупэ зэрэщытэу зэгохыгъ, Іэ-гъуапэхэр зэкІэшыхъагъэх Іэн-тэгъум къышІокІэу, ащ Іэшъхъэ-бэлагъэхэр къыщэжъэх. Саем

изэгохыплэ Іупэхэм, Іашъхъэхэм ыкІи ыкІэ зэфэдэкІэ дышъэ идагъэр атет, гухъарэ-хъырахъы-шэр дышъэ е тыжын Іуданэ-хэмкІэ хэдыкІыштыгъ. Пкъым екІоу, фэшІоу саер ады. Саем бгъэгупэ тыжын чылу, тыжын бгырыпхъэу мыжъо лъапэхэу — бирюзар, рубиныр зытесхэр игъусэх. Бзылфыгъэ палор шэкІ Іужъум хашыкІыштыгъ. Ащ ды-шъэ-тыжын идагъэр зилэ къэ-табэр къырадэкІы. Палом дэнэ пІокІэ шарф дахэр къырахъу-хы. Саем пыл цуакъэри шъо плуакІэм хэшлыкІыгъэу, лъакъом къэшлэкІыгъэщтыгъ. Джэгум хэт пшъэшъэ гъэшІогъэ жъугъэхэр пхъэ папыщ лъагэхэм атеты-гъэх, ау къэшъон зыхъукІэ, пшъашъэр ащ къехыштыгъ. КъызышъуахэкІэ, хэлэтыкІыгъэ-ищыгъэу къэлъэгъонэу атеуцо-жыштыгъ.

Лъэпкъ щыгын-шъуашэр (игъусэ пкыгъо пстэур) Лъэпкъ музейм ихъарзынэщ чІэлъ, хульфыгъэ ыкІи бзылфыгъэ шъуашэхэм ащыщхэм ахэр къа-зытыгъэхэм, зиягъэхэм яхы-лгъэ къэбар кІэкІхэр ягъусэх. Ахэлъых саехэм я XVII-рэ ыкІи

я 18-рэ лІэшлэгъум ашыгъа-гъэхэри, ахэм аужылоу я XIX — XX-м агъэфедэгъэхэри. Хульфыгъэ ыкІи бзылфыгъэ бгырыпхъэри, зым нахы зыр нахъ дахэу, музейм ифонд хэ-лтых. Ахэр Лъэпкъ музейр анахъ къэзыгъэбжышІоу, зы-гъэинырэмэ ащыц.

Щэч хэлъэп, шъошэ дэгъум, дахэм, кІэракІэм уарыхъан-кІэ фэдэ щылэп, пІэнчъэу алуагъэп ныІа «шъуашэм уахе-щэ», ау етіани, лъэпкъымкІэ анахъ мэхъанэ зилагъэр — Іу-шыгъэр, гулытэр, сакъыгъэр, шъхъалытэжыныгъэр, Іэдэбыр, нэхъоир, ІокІэ-шыкІэ гупшы-сакІэр арых. Арышъ, шъуашэм уарыхъэхэ, ау уакъыхэзыщы-жырэр акъылыр ары. Ар зы-кІи адыгэхэм зэрэщымыгъупшэ-щтыгъэм ишыхат лІэшлэгъухэм амыгъэушъокугъэ адыгэ лъэпкъ жэрылуабэр непэрэ мафэхэм къанэсыгъэу налмэс-налкъутэу зэрэтилэр, тилъэпкъ шъуашэ, тыбзэ, тилъэпкъ культурэ тыу-хъумэнхэмкІэ ар Іэпылэгъу-Іэ-рыфэгъу гуапэ тфэхъу.

МАМЫРЫКЪО
Нурит.

ЛЪЭПҚЪ ИСКУССТВЭР

КъэшъокІо лъэпкъ ансамблэу «Афыпсыр» зызэха-щагъэр илээс 14 хъугъэ. Коллективэу непэ цІэ гъэшІуагъэ зилэм икъежъапІэр Афыпсыпэ искусс-твэхэмкІэ кІэлэцыкІу еджапІэу дэтым икъэшъокІо куп ары. ЕджапІэм идиректорыр Хъатх Нурхъан, къэшъокІо лъэпкъ ансамблэу «Афыпсым» ихудожественнэ пашэр Адыгэ Республикэм куль-турэмкІэ изаслуженнэ ІофшІэу Иныхъу Инвер.

Зызэхашагъэм къыщегъэ-жъагъэу фестиваль, форум, зэ-нэкъокъу пчъагъэхэм ансам-блэр ахэлэжъагъ, лъэгэплэ зэ-фэшъафхэр зилэ цІэхэр къы-ратыгъ, лъэпкъ ансамблэу хъу-гъэ, цугъуитІо Москва щылагъ, концертхэр къыштыгъ.

Джащ фэдэу, Тэхутэмыкъое районым, Адыгэ Республикэм, Краснодар краим ыкІи Москва ащырекІокІыгъэ Іофтхъабзэхэм

ащыщхэм Іэпэлэсэныгъэу хэ-лпыр къащигъэлъэгъуагъ. Къэ-шъокІо цыкІухэм къафэчэфхэу яплыхэрэр къапэгъокІых ыкІи гүфэбэныгъэшхо ахэлъэу къа-гъэкІотэжыых. ЗэлашІэрэ кІэ-лэцыкІу къэшъокІо лъэпкъ ан-самблэм игъэхъагъэхэм гъэ-зетеджэхэр нэлүасэ афэшІыхэ сшІоигъоу коллективым ипа-щэхэм залузгъэкІагъ ыкІи гу-щылэгъу сафэхъугъ.

«Афыпсыр» къэшъо

— Ансамблэм изэхэщэн сыда пэублэу фэхъугъэр? — сеупчы искусствэхэмкІэ кІэлэ-цыкІу еджапІэм ипашэу Хъатх Нурхъан.

— 2000-рэ илээсым иІоны-гъо мазэ Иныхъу Инвер еджа-пІэм къезгъэблэгъагъ, — еІо Нурхъан. — КІалэр Мыекъуапэ дэсыгъ ыкІи Іоф щылэщтыгъ. ИлээсипшІэ искусствэхэмкІэ Адыгэ республикэ училищым икъэшъокІо къутамэ пэщэныгъэ дызэрехъагъ. Ілофхэр мыдэу эпыфэщтыгъэх, ау ежъ Инвер къызышъуагъэу къуаджэу Хъа-щтыку къэкІожы шІоигъуагъ. ЫкІи ащ тетэу хъугъэ. Псынклэу тызэгурьуи, ІофшІэныр едгъэ-жъагъ. Гухэлъэу тІумкІи тила-гъэр зы: къэшъокІо ансамблэ зэхэтщэныр арыгъэ.

— Сыдэуштыгъ ансамблэм хэтыштыгъ кыхэщыухы-гъагъэхэ?

— 2000-рэ илээсым апэрэ кІэлэцыкІу купхэр еджапІэм къедгъэблэгъагъэх. ЗэкІэ ан-самблэм хэхъэ зышІоигъохэр тштагъэх. Ахэм къэшъоным Іэ-пэлэсэныгъэ фырялагъэп: Іоф-шІэнхэр зэрэлъыкІуатэхэрэм дакІоу къэлъэгъуагъэх къэшъа-кІо хъуштыгъи мыхъуштыгъи. Къэнагъэхэр ІофшІэныр шІу зы-лгъэгъухэрэмрэ зэчыи зыхэлъ-хэмрэ ары.

Джащ тетэу ІофшІэнхэр зэха-

тэхэу тыублагъ охътэ гъэнэ-фагъэхэм атетэу. Апэдэдэ ны-тыхэри, Іоф зыдашІэщт еджапІо-хэри зэлудгъэкІагъэх. Пашэхэр гущылэгъу афэхъугъэх, ІофшІэн-хэр зэрэзэхэщэгъэщтхэм аща-гъэгъозагъэх, Іофэу агъэцкІэ-щтыр псынклэгоу зэрэщымы-тыр, дисциплинэ пытэ зэра-хэлъын фаер агурагъэуагъ.

КІэлэу къэпІон хъумэ, зэгү-рылуагъэх, амал зэралэкІэ Іэпы-лэгъу къафэхъунхэу ны-тыхэм ансамблэм ипашэхэр къагъэ-гугъагъэх, гущылэу атыгъэр къа-гъэштыпкыжыгъ.

Гъэтхэпэ мазэм 2001-рэ илээ-сым апэрэ республикэ фес-тивалым ансамблэр хэлэжъэн фэягъэ. Ар искусствэхэмкІэ кІэлэцыкІу еджапІэхэм ащы-зэхэщэгъэу къэшъокІо ансам-блэхэм язэнэкъокъоу щытыгъ. «Афыпсым» а зэнэкъокъоу апэ-рэ чыплэр щыуытыгъ. Ансам-блэм хэтхэм яшъуашэхэр анахъ дэгъукІэ алъытагъ ыкІи дип-лом къыфагъэшъошагъ, Иныхъу Инвер ахъщэ шІухафтын къы-ратыгъ.

— Нурхъан, нафэу зэрэ-щытымкІэ, ансамблэ ныбжыкІэр нэмыкІ зэ-нэкъокъухэми ахэлэ-жъагъ, гъэхъагъэ горэ-хэр ахэм ащышІыгъа?

— Фестиваль-зэнэкъокъухэу бэ ансамблэр зыхэлэжъагъэр.

Анахъ инхэр: «Одаренные дети» (Москва), «Синяя птица» (Мые-къуапэ), нэмыкІхэри.

Джыри зы хъугъэ-шІагъэ мы илээсым «Афыпсым» ищылэны-гъэ кыхэхъухъагъ. Ар тихэгъэ-гу икъэлэ шъхъаІэу Москва епхыгъ. Илээс къэс мэкъуогъум и 1-м Москва цыф лъэпкъ зэфэшъхъафыбэхэм ялыкІохэр зыхэлэжъэрэ фестиваль зэла-шІэрэ скрипачэу Владимир Спи-ваковым ифонд ыцІэкІэ щызэ-хэщэ. Фондыр зыщылэр мыгъэ илээс 20 мэхъу. Ащ ифонд ыцІэкІэ зэхэщэгъэ фестивалым ухэлэжъэнэу урагъэблэгъэныр Іоф къызэрыкІоу щытэп. Ащ фэдэ егъэблэгъэныр ансамб-лэу «Афыпсым» иІофшІагъэкІэ кылэжыгъ.

— Спываковым ыцІэкІэ щыт фондым зэхыщэгъэ гала-концер-тэу камернэ залым щыкІуа-гъэм ухэлэжъэнэу урагъэблэгъэ-ныр анахъ шІухафтын лъа-плэу щытыгъ, — еІо «Афып-сым» ихудожественнэ пашэу Иныхъу Инвер. — Фестивалым хэлэжъагъэх Украинэм, Кыр-гызстан, Германием, Израиль, ахэм афэшъаф хэгъэгухэм къарыкІыгъэ ялыкІохэр. Тэ тиансамблэ щыщэу фестива-лым хэлэжъагъэр нэбгырэ 12, зэкІэри кІалэх, къашъоу «Лъэ-пэчІасэр» къэзышІыхэрэр ары.

ХЪУШТ Щэбан.

ГТО-м ИШАПХЪЭХЭМРЭ ШЫЭНЫГЪЭМРЭ

Псауныгъэр агъэпытэ

Урысые физкультурэ-спорт зэнэкьокьоу ГТО-м хэхьэрэ зэлүлэгъухэр Адыгеим щэклох. Студентхэр, хэбзэ кьулыкьушлэхэр, культурэм илофышлэхэр апэрэ зэлүлэгъухэм ахэлэжьагъэх. Рекордхэр амыгъэуцугъэми, зэнэкьокьухэм уяплынклэ гъэшлэгъоныгъэ.

Зэлүлэгъухэр стадионэу ЦКЗ-м щаублэнхэм ыпэклэ Адыгэ Республикэм физкультурэмклэ ыкли спортымклэ и Комитет ипачэ игуадзэу Джармэкьо Юсыф, отделым ипачэу Ирина Манченкэр, Мыекьуапэ иадминистрация спортымклэ илофышлэхэу Сергей Двойниковыр, Андрей Бородин, нэмыклэхэри зэхыхэм кьыщыгу-

щылагъэх. Иофшлэным, хэгъэгум икьэухъумэн зафагъэсэнэмклэ ГТО-м имэхьанэ зыкьызыриэтэгъэр, псауныгъэм игъэпытэн апэрэ пшэрылхэм зэрашыщыр къа-луагъ.

Спорт гимнастикэмклэ, щэры-онымклэ, гранатэр дзыгъэнымклэ, фэшъафхэмкли аныбжхэм ялгыгъэу зэнэкьокьугъэх. Теклоны-

гъэр кьыдэзыхыгъэмэ ащыщых Юлия Науменкэр, Николай Куценкэр, Анастасия Лисовар, Стлэшъу Насып, Татьяна Чебаковар, Наталья Куликовар, Вя-

чеслав Артыковыр, Алексей Казаковыр, Дмитрий Хильковыр, Надежда Сатюковар.

Зэнэкьокьухэр Адыгеим ирай-онхэмэ ащэклох.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

Зэриублагъэм клэухыр фэдэп

«Адыиф» Мыекьуапэ — «Динамо» Волгоград — 23:35 (14:16, 9:19).

Юныгъом и 30-м Мыекьуапэ щызэдешлагъэх.

Зезыщагъэхэр: Д. Киселев, А. Кияшко — Краснодар.

«Адыиф»: кьэлэпчъэлутхэр: Самарская, Тормозова; ешлэклохэр: Лихач — 1, Житлова — 2, Черномурова — 6, Грбавчевич, Туник — 6, Исаченко — 1, Еремченко — 2, Серадская — 3, Косенкова, Головки — 1, Уджыхъу, Малхозова.

Апэрэ такьикъ 20-р тэрклэ гъэтхэ гугъэ кьэгъэгъэ дахэу щытыгъ. Спорт шьошэ уцышэу зэлүжъэу типшъашъэхэм ащыгъыр кьэшлэтыгъ. Адыгэ быракъым жьогъо 12-у хэдагъэр, щэбзашэхэр зэлэжъыужьых.

— Нэр плэпахэу типшъашъэхэр зэрэфэпагъэхэм фэдэу дэгъоу ешлэх, — игупшысэхэр кьытфелуатэ «Адыифым» фэгумэклэрэ Шъыжъ Хьамидэ. — Тренер шъхьалэу Анатолий Скоробогатовыр илэнатлэ зылухьагъэр мэфэ заул нылэп зэрэхъугъэр. Арэу

щытми, тикомандэ иешлэклэ зэхьоклыныгъэшлэхэр фишынхэ ылъэклыгъ.

Виктория Туникрэ Эльвира Житловамрэ «Динамо» икьэлэпчъэ зэрызэу лэгуаор дадзагъ. Анастасия Черномуровам тазыр дзынклэ пчъагъэм хегъахъо — 3:0. «Динамо» иешлэклоу Полина Ведехинар тазырклэ тикъэлэпчъэ кьызыдаом, Виктория Самарская лэгуаор кьызыкьидзэжыгъ. В. Туник лъхъанчэу ыдзыгъэ лэгуаор «Динамо» икьэлэпчъэ ихьагъэ щэчэрэгъу — 4:1. Пчъа-

гъэр зэрэлъыкьуатэщыгъэр: 5:2, 6:3, 7:5, 8:6, 8:8. Я 13-рэ такьикъым 8:9 хъугъэ. Е. Петровам тикъэлэпчъэ лэгуаор кьыдидзагъ.

Хьаклэхэм яешлэклэ зэлүлэгъум кьыщагъотыгъ. Ухъумэн иофыгъохэр дэгъоу агъэцаклэзэ, псынклэу апэклэ кьилыхъу фежъагъэх. «Адыифыр» арэуштэу ешлэным непэ фэхъазырэл — джары зэлүлэгъухэр кьыхьынхэ зыклимылэкьырэр.

Э. Житловам лэгуаор гупчэм кьыщылэкьагъ. Нэллэгъу закьоклэ В. Туник ар гурылуагъ. Викторие лэгуаоу кьыфадзыгъэр хьагъэм дахэу ригъэфагъ. Кристиан Лихач ухъумаклохэр ыгъэплэхъухи, джабгъу кьогъупэм ащылэкьыгъ, пчъагъэр зэфэдэ ышлыгъ — 13:13. Ольга Исаченкэм лэгуаор кьалэклихи, гупчэм ит Э. Житловам псынклэу ритыгъ. Эльвирэ «Динамо» икьэлэпчъэлутэу Анастасия Титовская гугъэ кьыфигъэнагъэп, хьагъэм лэгуаор ридзагъ — 14:15. Ащ ыуж пчъагъэр зэрэлъыкьуатэщыгъэм гушлуагъо хэтхыгъэп: 15:17, 17:20, 18:23, 20:29.

Ятлонэрэ такьикъ 30-м кьыклоцл «Динамо» иешлэклэ хигъэхъуагъ. А. Скоробогатовым кьызырэтилуагъу, «Адыифыр» фэльэкьыщтым тетэу хьаклэмэ янэкьокьугъ. Зичэзыу зэлүлэгъухэм тикомандэ нахьышлоу ешлэнэу фэтэлэ.

Клэуххэр

«Луч» — «Ростов-Дон» — 30:37, «Астраханочка» — «Ставрополье» — 40:28, «Университет» — «Кубань» — 25:31, «Лада» — «Звезда» — 26:28.

Чыплэхэр

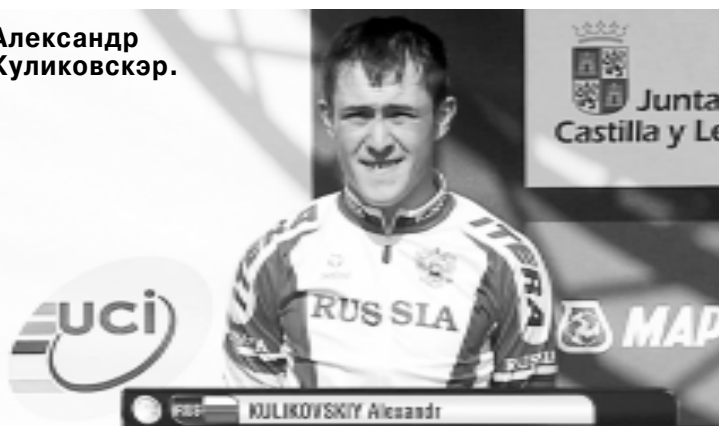
1. «Ростов-Дон» — 10
2. «Звезда» — 8
3. «Астраханочка» — 8
4. «Динамо» — 8
5. «Лада» — 4
6. «Кубань» — 4
7. «Университет» — 4
8. «Луч» — 3
9. «Ставрополье» — 1
10. «Адыиф» — 0.

«Адыифыр» зичэзыу ешлэгъум Ставрополь щылулэкшт чыплэ командэу «Ставропольем».

КУШЪХЪЭФЭЧЪЭ СПОРТЫР

Дунэе медалыр тыжыын

Александр Куликовскэр.

Кушъхъэфэчъэ спортымклэ дунаим изэнэкьокьу Испанием щыкьуагъ. Урысыем ихэшпыкылыгъэ командэ хэтэу Александр Куликовскэр зэлүлэгъухэм ахэлэжъагъ, тыжыын медаль кьыдихыгъэу ядэжъ кьегъэзэжы.

Адыгэ Республикэм кушъхъэфэчъэ спортымклэ иклэлэцлыкьуныбжыкьлэ спорт еджаплэ А. Куликовскэм зыщегъасэ. Мыекьопэ районым кьыщыхъугъ. Тренерэу илэр ят — Вячеслав.

Спортсменхэр купышхо хъухэу Испанием щызэнэкьокьугъэх. Километри 127,4-рэ хъурэ гьогум яухъазырыныгъэ щауплэкьугъ. Александр Куликовскэм ятлонэрэ чыплэр кьызырэдихыгъэм фэшл тыфэгушлэ.

Спорт еджаплэм идиректорэу Анатолий Лелюк зэрилхытэрэмклэ, А. Куликовскэм исэнаушыгъэ кьызылуехы. Спортсмен ныбжыкьлэм илэлэсэныгъэ хэлшыкьлэу хегъахъо. Урысыем ихэшпыкылыгъэ командэ хэтэу Европэм щыклошт зэлүлэгъухэм зафегъэхъазыры.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

ФУТБОЛ. ПРЕМЬЕР-ЛИГЭР

Чэнагъэ зымышлыгъэ ахэтэп

Урысыем футболымклэ изэнэкьокьу хэлэжъэрэ командэхэу Премьер-Лигэм хэтхэм я 9-рэ зэлүлэгъухэр зэтэгъапшэх. «Зенитым» апэрэ очкоуитлур зэрэчинагъэр кьыхэтэгъэщы.

«Урал» — ЦСКА — 3:4, «Мордовия» — «Уфа» — 0:2, «Зенит» — «Спартак» — 0:0, «Динамо» — «Кубань» — 2:2, «Локомотив» — «Амкар» — 3:1, «Краснодар» — «Арсенал» — 3:0, «Терек» — «Ростов» — 2:1, «Рубин» — «Торпедо» — 2:1.

ЧЫПІЭХЭР

1. «Зенит» — 25
2. ЦСКА — 21
3. «Кубань» — 19
4. «Терек» — 18
5. «Краснодар» — 17
6. «Спартак» — 17
7. «Рубин» — 13
8. «Локомотив» — 12
9. «Мордовия» — 11
10. «Уфа» — 10
11. «Амкар» — 7
12. «Торпедо» — 4
13. «Урал» — 4
13. «Ростов» — 4
15. «Арсенал» — 1.

Ятлонэрэ купэу «Кьыблэр»

«Жемчужина» — «Шъачэ» — 1:0, «Торпедо» — СКЧФ — 4:0, ТСК — «Зэкьошныгъ» — 3:1.

Зэтэгъапшэх

1. «Черноморец» — 18
2. «Витязь» — 17
3. «Торпедо» — 16
4. «Афипс» — 16
5. ТСК — 13
6. «Краснодар-2» — 10
7. «Биолог» — 9
8. «Жемчужина» — 7
9. «Шъачэ» — 5
10. «Зэкьошныгъ» — 4
11. СКЧФ — 1.

Купэу «Б»-р

1. «Динамо» — 18
2. «Таганрог» — 17
3. МИТОС — 12
4. «Ангушт» — 11
5. «Спартак» — 11
6. «Ротор» — 9
7. «Алания» — 8
8. «Мэщыкьу» — 8
9. «Терек-2» — 6
10. «Анжи-2» — 5
11. «Астрахань» — 3.

Зичэзыу ешлэгъухэр командэхэм тыгъуасэ ялагъэх. «Зэкьошныгъэр» «Биологым» тикъалэ щылулагъ.

Зэхэзыщагъэр ыкли кьыдэзыгъэкьырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкь Иофхэмклэ, ІзкІыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилгэпкьэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79,

редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр:

52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкьыжъ зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкли зэтылэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлорышлэп, зэраушыхъатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкІэмклі пчъагъэр 4046

Индексхэр 52161 52162

Зак. 3168

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр

МэщІэкьо Саид

Пшъэдэкьыжъ зыхьырэ секретарыр

Гьогъо Зар